

Besluit Verlenen ontheffing

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-011329

Onderwerp
Wet natuurbescherming -
soortbescherming

Inlichtingen bij
Provincieloket
026 359 99 99
post@gelderland.nl

Blad
1 van 49

Waterschap Rivierenland
De heer J. Janssen
De Blomboogerd 1
4003BX TIEL

Locatie

Waalbandijk tussen het Amsterdam-Rijnkanaal en
Wolferen

Gemeente

Neder-Betuwe

Activiteit

Dijkversterking Neder-Betuwe

Beste meneer Janssen,

Hierbij ontvangt u een besluit over bovengenoemde aanvraag betreffende het project dijkversterking Neder-Betuwe waarbij verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden voor de steenuil, waterspitsmuis, gewone dwergvleermuis, laatvlieger, bever, bunzing, wezel en hermelijn. Wij verlenen u deze ontheffing.

Definitief besluit

U ontvangt nu het definitieve besluit.

Beroep instellen

Als het projectplan en de overige gecoördineerd voorbereide besluiten definitief zijn vastgesteld en vervolgens het projectplan door Gedeputeerde Staten is goedgekeurd, volgt opnieuw een bekendmaking. Het goedkeuringsbesluit, het projectplan en de definitieve besluiten liggen daarna opnieuw zes weken ter inzage. Belanghebbenden kunnen in deze periode bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State beroep instellen. Deze Afdeling beslist in eerste en enige instantie over de ingestelde beroepen. Op de vaststelling van het projectplan is de Crisis- en herstelwet van toepassing. Deze wet voorziet in een versnelde procedure voor ruimtelijke en infrastructurele projecten.

Voorlopige voorziening

Het instellen van beroep schorst de inwerkingtreding van een besluit niet. Indien er een spoedeisend belang is kan de belanghebbende die beroep heeft ingesteld daartoe een verzoek om

Markt 11 | 6811 CG Arnhem
Postbus 9090 | 6800 GX Arnhem

026 359 99 99
post@gelderland.nl
www.gelderland.nl

BNG Bank Den Haag
NL74BNGH0285010824
BIC-code BNG Bank: BNGHNL2G

Btw-nummer: NL001825100.B03
KvK-nummer: 51468751

 provincie
Gelderland

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

2 van 49

voorlopige voorziening bij de voorzieningenrechter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State indienen. Het verzoek om voorlopige voorziening kan worden gericht aan:

Raad van State

T.a.v. de voorzieningenrechter van de Afdeling bestuursrechtspraak

Postbus 20019

2500 EA Den Haag

Bij het verzoek moet een afschrift van het beroepschrift worden overgelegd.

Voor het indienen van een beroepschrift en/of een verzoek om een voorlopige voorziening is griffierecht verschuldigd.

De bijlagen zijn onderdeel van dit besluit

Bijlage 1 bevat een toelichting op ons besluit. Ook zijn de voorschriften van deze ontheffing beschreven in bijlage 1. In bijlage 2 is een kaart van het projectgebied opgenomen en in bijlage 3 de aangetroffen verblijfplaatsen/leefgebied en de mitigerende maatregelen. Neem alle bijlagen goed door.

Meer informatie

Heeft u nog vragen? Kijk daarvoor op [Gelderland.nl](http:// Gelderland.nl). U kunt ook contact opnemen met het Provincieloket via telefoonnummer 026 359 99 99. Houdt u het zaaknummer van deze brief bij de hand. We kunnen u dan sneller helpen.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

Erik Steenbergen
Teammanager Vergunningverlening

Documentnummer(s) inzage stukken:

03753206, 03753378, 03753379, 03753380, 03753381, 03753382, 03753383, 03753384, 03753385, 03753386, 03753387, 03753389, 03753390, 03753391, 03753392, 03753393, 03760722, 03760723, 03767161, 03767162, 03782722, 03782723, 03782724, 03785257, 03785258, 03790192, 03790193, 03794095, 03794106, 03794111, 03794698, 03794708

Bijlagen

- Bijlage 1 – Toelichting besluit
- Bijlage 2 – Kaart projectgebied
- Bijlage 3 – Aangetroffen verblijfplaatsen/leefgebied en mitigerende maatregelen

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

3 van 49

BIJLAGE 1 – TOELICHTING BESLUIT

Beslissing van GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND op het verzoek van Waterschap Rivierenland, De Blomboogerd 1 te Tiel, hierna te noemen de aanvrager, van 2 augustus 2022 om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, hierna de Wnb.

De opbouw van deze beslissing is als volgt:

- Allereerst worden de ingediende *aanvraag en het procesverloop* toegelicht;
- Daarna volgt het *besluit* met inbegrip van de voorschriften;
- Onder het kopje *beoordeling* wordt de onderbouwing van het besluit gegeven;
- De beslissing wordt afgesloten met een *conclusie* en *overige verplichtingen*.

AANVRAAG EN PROCESVERLOOP

Op 2 augustus 2022 ontvingen wij een aanvraag van Waterschap Rivierenland voor een ontheffing in het kader van hoofdstuk 3 van de Wnb op grond van:

- Artikel 3.1 lid 2 en lid 4 voor het opzettelijk vernielen, beschadigen of wegnemen van nesten, rustplaatsen of eieren en het verstoren van de steenuil;
- Artikel 3.5 lid 2 en lid 4 voor het beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis en laatvlieger en het opzettelijk verstoren van vleermuizen;
- Artikel 3.5 lid 1, lid 2 en lid 4 voor het opzettelijk doden of vangen, beschadigen of vernielen van voortplantings- of rustplaatsen en het verstoren van de bever, waterspitsmuis, poelkikker en kamsalamander;
- Artikel 3.10 lid 1 a en 1b voor het opzettelijk doden of vangen en beschadigen en vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de bunzing, wezel en hermelijn.

De ontheffing wordt aangevraagd op basis van de in de wet genoemde belangen van de volksgezondheid of de openbare veiligheid (vogels) en van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (HR-soorten en andere soorten).

De aanvraag maakt deel uit van deze ontheffing.

Projectprocedure Dijkversterking Neder-Betuwe

Het dijktraject Neder-Betuwe (dijkkring 43) is onderdeel van de primaire waterkering langs de noordelijke Waaloever. Waterschap Rivierenland heeft een (ontwerp)projectplan opgesteld voor de versterking van dit deel van de waterkering. In artikel 5.8 van de Waterwet is bepaald dat Gedeputeerde Staten in het kader van een projectprocedure een gecoördineerde voorbereiding bevorderen van de besluiten die nodig zijn ter uitvoering van een projectplan voor de verlegging of versterking van primaire waterkeringen. Dit besluit is onderdeel van die gecoördineerde procedure.

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

4 van 49

De coördinatie is gericht op een efficiënte besluitvorming door de voorbereiding, vaststelling en bekendmaking van de benodigde besluiten op elkaar af te stemmen en gelijktijdig te laten verlopen. Daardoor kunnen voor zowel het projectplan van waterschap Rivierenland als de overige besluiten gelijktijdig en bij één loket zienswijzen worden ingediend. De goedkeuring van het projectplan door Gedeputeerde Staten vormt het sluitstuk van de besluitvorming. Na dit goedkeuringsbesluit staat voor belanghebbenden gelijktijdig beroep open tegen het goedkeuringsbesluit en de overige besluiten.

De volgende (ontwerp)besluiten zijn in de coördinatie voor het project Dijkversterking Neder-Betuwe betrokken:

1. Projectplan Dijkversterking Neder-Betuwe van waterschap Rivierenland, inclusief milieueffectrapport
2. Omgevingsvergunning voor de activiteiten bouwen, kappen, gebruik in strijd met het bestemmingsplan en monumenten van gemeente Neder-Betuwe;
3. Vergunning op grond van de Wet natuurbescherming (Natura 2000-gebieden) van provincie Gelderland;
4. Ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming (beschermde soorten) van de provincie Gelderland.

Zienswijzen ontwerpbesluiten

Het projectplan, de omgevingsvergunning, de ontwerpvergunning op grond van de Wet natuurbescherming onderdeel gebiedsbescherming en de ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming onderdeel soortbescherming met bijbehorende documenten hebben in de periode van donderdag 3 november 2022 tot en met woensdag 14 december 2022 ter inzage gelegen. Er zijn in deze periode zienswijzen ingediend. Alle ontvankelijke zienswijzen zijn individueel beoordeeld en opgenomen in een zienswijze-nota. Deze zienswijzen hadden geen betrekking op het ontwerpbesluit Wet natuurbescherming onderdeel soortbescherming.

Er is voor het aangevraagde project niet eerder een ontheffing verleend.

Er wordt geen gebruik gemaakt van een gedragscode.

Op 17 augustus, 4 en 7 oktober 2022 hebben wij aanvullende stukken ontvangen.

Dit besluit geldt alleen voor soortenbescherming. U heeft aangegeven dat u daarnaast ook een vergunning nodig heeft voor gebiedenbescherming. U heeft daartoe een aanvraag om een vergunning ingediend, bij ons bekend onder zaaknummer 2022-011330. Het besluit op de ontheffingsaanvraag ontvangt u separaat van deze ontheffing ontvangen. U heeft aangegeven dat er ook houtopstanden worden gekapt, waarvoor een kapmelding is ingediend onder zaaknummer 2022-011333.

BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Gelderland

HEBBEN BESLOTEN

gelet op de artikelen 3.3 lid 1, lid 4 en lid 5 en 3.8 lid 1 en lid 5 van de Wet natuurbescherming

ONTHEFFING TE VERLENEN

aan Waterschap Rivierenland, De Blomboogerd 1 te Tiel;

voor de soort(en), verbodsbepaling(en) en wettelijke belang(en) zoals weergegeven in tabel 1

Tabel 1 Soort(en), verbod(en) en belang(en)

Soort	Verbod	Belang	
Steenuil (<i>Athene noctua</i>)	Artikel 3.1 lid 2	Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het wegnemen van nesten	A
Gewone dwergvleermuis (<i>Pipistrellus pipistrellus</i>)	Artikel 3.5 lid 2	Het opzettelijk verstoren	B
Laatvlieger (<i>Eptesicus serotinus</i>)	Artikel 3.5 lid 4	Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	
Bever (<i>Castor fiber</i>)	Artikel 3.5 lid 2	Het opzettelijk verstoren	B
	Artikel 3.5 lid 4	Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	
Waterspitsmuis (<i>Neomys fodiens</i>)	Artikel 3.5 lid 2	Het opzettelijk verstoren	B
	Artikel 3.5 lid 4	Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	
Poelkikker (<i>Pelophylax lessonae</i>)	Artikel 3.5 lid 2	Het opzettelijk verstoren	B
	Artikel 3.5 lid 4	Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	
Kamsalamander (<i>Triturus cristatus</i>)	Artikel 3.5 lid 2	Het opzettelijk verstoren	B
	Artikel 3.5 lid 4	Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	
Bunzing (<i>Mustela putorius</i>)	Artikel 3.10 lid 1b	Het opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	B
Wezel (<i>Mustela erminea</i>)			
Hermelijn			

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

6 van 49

(<i>Mustela nivalis</i>)			
----------------------------	--	--	--

Belangen:

- A. Artikel 3.3 lid 4b onder 1 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid.
- B. Artikel 3.8 lid 5b onder 3 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Aan deze ontheffing zijn op grond van artikel 5.3 van de Wet natuurbescherming de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing geldt voor het plangebied zoals aangegeven in de figuren van bijlage 2 en zoals is weergegeven op <https://experience.arcgis.com/experience/d499033a2ofd4ad3abaa947a8067d373>
2. De werkzaamheden moeten uiterlijk 31 december 2027 zijn uitgevoerd.
3. De ontheffing geldt uitsluitend voor de soort(en), verbod(en) en belang(en) zoals weergegeven in tabel 1.
4. De ontheffinghouder neemt direct contact op met de provincie Gelderland indien er verbodsbepalingen worden overtreden waarvoor geen ontheffing is verleend. Dit kan het geval zijn als er negatieve effecten optreden op soorten waarvoor geen ontheffing is verleend of als er onverwachte negatieve effecten van de activiteiten optreden. Dit kan via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2022-013329.
5. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
6. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen beschikken op de plaats waar de activiteiten van de ontheffing worden uitgevoerd over een (digitale) kopie van deze ontheffing, en tonen deze op verzoek aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.
7. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen zijn op de hoogte van de inhoud en het doel van deze ontheffing en de daaraan verbonden voorschriften, zodanig dat zij daar ook invulling en uitvoering aan kunnen geven.
8. Indien de ontheffinghouder de ontheffing in zijn geheel wil overdragen dan dient voor deze naamswijziging toestemming te worden gevraagd bij de provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2022-013329.
9. Minimaal twee weken voor aanvang van de werkzaamheden waardoor verbodsbepalingen worden overtreden moet melding worden gedaan bij de provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2022-013329.

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

7 van 49

10. De voorgenomen werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige¹ op het gebied van de steenuil, amfibieën (poelkikker en kamsalamander), vleermuizen en zoogdieren (waterspitsmuis, vleermuizen, bever, bunzing, hermelijn en wezel).
11. Minimaal twee weken voor aanvang van de werkzaamheden waardoor verbodsbepalingen worden overtreden wordt door de ontheffinghouder een ondertekende opdrachtbevestiging van de ecologische begeleiding verstrekt aan de provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2022-013329. In de opdrachtbevestiging wordt een omschrijving van de ecologische begeleiding, de naam en het telefoonnummer van de ecologisch deskundige vermeld.
12. Vanaf het moment dat versturende werkzaamheden plaatsvinden is de ontheffinghouder ervoor verantwoordelijk dat de ecologisch deskundige tijdens de ecologische begeleiding alle bevindingen bijhoudt in een logboek. In het logboek wordt vermeld op welke data de deskundige aanwezig was, welke werkzaamheden zijn uitgevoerd en begeleid, en hoeveel exemplaren en verblijfplaatsen van welke beschermde soorten op welke locatie zijn waargenomen. Tevens worden er duidelijke foto's van de werkzaamheden en de geplaatste voorzieningen opgenomen in het logboek. Het logboek moet altijd aanwezig zijn op de projectlocatie en wordt door de ontheffinghouder op verzoek van een toezichthouder direct overhandigd.
13. Het logboek wordt door de ontheffinghouder uiterlijk twee weken na afronding van de werkzaamheden aan de provincie Gelderland verstrekt via post@gelderland.nl, onder vermelding van zaaknummer 2022-013329.

Soortspecifieke voorschriften

14. Alle mitigerende maatregelen zoals genoemd in tabel 3 en die zijn opgenomen in bijlage 3 van deze ontheffing worden uitgevoerd.
15. De deskundige zoals genoemd in voorschrift 10 begeleidt in elk geval het plaatsen of aanbrengen van mitigerende maatregelen en het ongeschikt maken van verblijfplaatsen en het moment waarop de werkzaamheden gestart kunnen worden in samenhang met het broedseizoen van de steenuil.
16. Voor het ongeschikt maken voor vogels of vleermuizen mogen geen zelf-expanderende vulmiddelen (zoals purschuim) worden gebruikt om gaten dicht te zetten en geen netten of andere materialen worden toegepast waarin ze verstrikt kunnen raken.

---

¹ De provincie Gelderland verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie, habitats en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en ((soort)specifieke) ecologische kennis heeft. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.

Met betrekking tot soorten of specifieke soorten kan als deskundige ook iemand worden aangemerkt die:

- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt ecologie, natuurbeheer of vergelijkbaar; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

8 van 49

17. Als in de broedperiode gewerkt wordt dienen aanwezige broedgevallen van algemene broedvogels buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden te blijven. Een deskundige op het gebied van vogels dient te bepalen of en welke werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden.
18. De voorgeschreven voorzieningen zoals beschreven in bijlage 3 moeten conform de richtlijnen uit de kennisdocumenten van BIJ12 geplaatst worden (hoogte, expositie, etc.). De ontheffinghouder ziet erop toe dat de voorzieningen duurzaam zijn en te allen tijde functioneel blijven.

Gewone dwergvleermuis en laatvlieger

19. Het te slopen gebouw wordt voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt gemaakt. Bij voorkeur dienen hoeken van het te slopen gebouw verwijderd te worden en gaten van minimaal 0,75 bij 0,75 m om de 4 m in de spouw gemaakt te worden. Dakbedekking, dakbeschot, gevelbetimmering, boeiboorden, muurplaten en kozijnen dienen zoveel mogelijk handmatig verwijderd te worden. Waar nodig kan de bebouwing met bouwlampen sterk verlicht worden. Er mag alleen ongeschikt gemaakt worden in het actieve seizoen van vleermuizen, lopend van 1 april tot 15 oktober en niet in de kwetsbare kraamperiode (niet tussen 1 mei en 15 juli). Het ongeschikt maken moet maximaal 2 weken voor de werkzaamheden worden uitgevoerd. Echter tussen het ongeschikt maken en de start van de werkzaamheden moeten wel minimaal 3 dagen zitten waarop het weer bij zonsondergang geschikt is geweest voor vleermuizen; minimaal 10 graden Celsius, weinig wind (< 5 Bft) en droog. Na deze drie dagen moet nogmaals met een avondcontrole door een vleermuisdeskundige, en bij geschikt weer voor vleermuizen, gecontroleerd worden of de vleermuizen echt vertrokken zijn. Daar waar de werkzaamheden in de winterperiode moeten plaatsvinden, moet het ongeschikt maken en deze controle tussen 15 september en 15 oktober worden uitgevoerd.
20. Indien bij de controleronde uitvliegende vleermuizen worden waargenomen, worden in overleg met de ecologisch deskundige aanvullende maatregelen getroffen om de verblijfplaatsen ongeschikt te maken. Ook na deze maatregelen moet een controle worden uitgevoerd of de vleermuizen echt vertrokken zijn, zoals omschreven bij voorschrift 20. Deze cyclus dient net zolang herhaald te worden totdat er geen uitvliegende vleermuizen meer worden waargenomen.
21. Indien tijdens de werkzaamheden toch vleermuizen worden aangetroffen, wordt het werk ter plaatse stopgezet totdat de vleermuizen uit zichzelf vertrokken zijn. De ecologisch deskundige wordt hierbij geraadpleegd. Indien de vleermuizen niet uit zichzelf vertrekken, moet contact opgenomen worden met de provincie Gelderland om toestemming te vragen voor aanvullende maatregelen.
22. De tijdelijk aangebrachte vleermuiskasten blijven hangen tot de permanente verblijfplaatsen zijn gerealiseerd en beschikbaar zijn, waarbij rekening wordt gehouden met de gewinningsperiode. Daarnaast mogen de tijdelijke vleermuiskasten pas verwijderd worden op het moment dat deze niet in gebruik zijn door vleermuizen en buiten de meest kwetsbare periodes zijnde de kraamperiode (half mei tot half juli) en de winterperiode (1 november tot 1

april). De kasten mogen enkel verwijderd worden onder begeleiding van een ecologisch deskundige.

Mitigatie en compensatie

23. Alle maatregelen conform bijlage 3 van deze ontheffing worden (tijdig) uitgevoerd.
24. In het plangebied wordt gewerkt volgens een ecologisch werkprotocol. Daarin is de gedetailleerde uitwerking van de maatregelen vastgelegd. Het ecologisch werkprotocol wordt opgesteld op basis van de voorschriften bij deze ontheffing en de te nemen maatregelen zoals uitgewerkt en beschreven in bijlage 3. Het ecologisch werkprotocol wordt 4 weken voor de start van de werkzaamheden ter goedkeuring voorgelegd aan bevoegd gezag. Waar relevant vindt een regelmatige update plaats die eveneens ter goedkeuring aan het BG wordt voorgelegd, vier weken voorafgaand aan de uitvoering van een eventueel nieuwe/herziene werkwijze. Alle betrokken partijen, met name de uitvoerenden op de projectlocatie, dienen van de inhoud van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden en dienen dit na te leven. In het ecologisch werkprotocol is tevens opgenomen hoe te handelen indien een beschermde soort wordt aangetroffen die niet onder de werking van dit besluit valt.
25. Het ecologisch werkprotocol voorziet in maatregelen, zodat nesten, rust- en voortplantingsplaatsen van aangevraagde soorten tijdig en buiten de kwetsbare periode ontoegankelijk (natuurvrij) worden gemaakt, conform de soortspecifieke kennisdocumenten van BIJ12.
26. Bijstelling, aanvulling of wijziging van alternatieve faunavoorzieningen en mitigatietaken dient plaats te vinden op basis van:
  - Monitoring en evaluatie van de functionaliteit van de getroffen voorzieningen;
  - Kennisontwikkeling van mitigatie op nationaal en internationaal niveau.
  - Wijzigingen dienen 4 weken voorafgaand aan de start van de werkzaamheden ter goedkeuring voorgelegd aan bevoegd gezag.

BEOORDELING VAN DE AANVRAAG

Project

De Waalbandijk tussen globaal het Amsterdam-Rijnkanaal in het westen en Wolferen in het oosten is één van die primaire waterkeringen. Het circa 20 kilometer lange dijktraject ligt in de Gelderse gemeente Neder-Betuwe aan de rivier de Waal en passeert de kernen IJzendoorn, Ochten en Dodewaard. De zuidelijke begrenzing wordt gevormd door de uiterwaarden van de Waal, de noordelijke begrenzing is afhankelijk van het ruimtebeslag dat gemoeid is met de voorgenomen dijkversterking. Uit de derde toets-ronde voor de veiligheid van de dijken, uitgevoerd in 2011, bleek dat het gehele dijktraject niet voldoet aan de wettelijke veiligheidsnormen. Er zijn geen acute veiligheidsproblemen, maar wel zijn versterkingsmaatregelen nodig om nu én in de toekomst aan de veiligheidsnormen te voldoen. Op basis van diverse onderzoeken is gekomen tot een ontwerp voor de ligging en uitvoering van de versterkingsmaatregelen. Tussen eind 2022 en medio 2023 zal

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

10 van 49

dit ontwerp verder gedetailleerd worden samen met de tegen die tijd geselecteerde aannemer voor de uitvoering.

Voor het noordelijke en zuidelijke ruimtebeslag gaat het over het algemeen om maximaal om enkele tientallen meters. Dit ruimtebeslag bestaat voor het grootste deel uit tijdelijk ruimtebeslag ten behoeve van werkwegen en depots. Het plan- en onderzoeksgebied is weergegeven in bijlage 2 figuur 1 tot en met 4. Omdat als gevolg van dit project over een heel groot gebied werkzaamheden plaats kunnen vinden met vaak lokaal specifieke condities is er een publiekviewer beschikbaar (<https://experience.arcgis.com/experience/d499033a20fd4ad3abaa947a8067d373>) waar tot in groot detail bekeken kan worden van welk ruimtebeslag voor het vastgestelde ontwerp (Definitief Ontwerp-DO) wordt uitgegaan. Hierop staat naast de ruimte die voor de dijk zelf nodig is, ook aangegeven welke ruimte tijdens de aanlegfase nodig kan zijn (TIG=tijdelijke ingebruikname), zie ook figuur 5 in bijlage 2. De begrenzing hiervan is een worst case benadering. De verwachting is dat, in ieder geval op veel locaties, het werkelijke tijdelijk in gebruik zijnde gebied kleiner kan worden. Dit zal als opgave aan de nog te selecteren aannemer meegegeven worden. Voor de toetsing van mogelijke effecten op beschermde natuurwaarden is uitgegaan van de worst case begrenzing om onderschatting van effecten te voorkomen. Het dijktraject is onderverdeeld in 42 dijkvakken die elk weer verschillende kansen of belemmeringen kennen. Er wordt daarom gebruik gemaakt van verschillende oplossingen om de dijk in het plangebied weer te laten voldoen aan de geldende normen.

De activiteiten welke nodig zijn voor de dijkversterking staan omschreven in paragraaf 2.2 en 2.3 van de Rapportage Activiteitenplan Dijkversterking Neder-Betuwe, Activiteitenplan voor aanvraag ontheffing Wnb – soortenbescherming, RHDHV van 29 juli 2022.

Op hoofdlijnen bestaan de werkzaamheden uit uitvoering van de dijkversterking en werkzaamheden in de uiterwaarden van Woelse Waard, Herwijnnense Bovenwaard en Crobsche Waard. De werkzaamheden zijn in te delen in:

- De sloop van één schuur aan de dijkvoet ter hoogte van Waalbandijk 14;
- Het rooien van opgaande vegetatie;
- Het dempen van wateren;
- Maaiveldverlaging en aanleg nieuwe wateren;
- Verplaatsing van de dijk en de aanleg van steunbermen;
- Het aanbrengen damwanden.

Algemene informatie over het plangebied en de plannen zijn te vinden op:

www.dijkversterkingnederbetuwe.nl

Planning en periode

De huidige projectplanning gaat uit van uitvoering in 4 jaar (2024-2027). Voor deze uitvoeringsduur is een voorlopige uitvoeringsplanning uitgewerkt, die uitgaat van start uitvoering

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

11 van 49

op 1 april 2024 en oplevering voor start van het hoogwaterseizoen op 1 oktober 2027. Hierop kunnen randvoorwaarden vanuit natuurwaarden in het gebied bepalend zijn. De definitieve planning en ruimtebeslag zal opgesteld worden door de nog te selecteren aannemer in samenspraak met het Waterschap. De verwachting is in het najaar 2023 de contracten met een aannemer te tekenen en vervolgens gezamenlijk de plannen definitief te maken. De verwachting is dat er met name ten aanzien van ruimtebeslag (loswallen en werkwegen) nog locaties bijkomen. Het is daarom te verwachten dat de huidige beschrijving van werkzaamheden en effecten op beschermde natuurwaarden in de loop van 2024 geactualiseerd zal worden.

In het bij de aanvraag toegevoegde projectplan Activiteitenplan Dijkversterking Neder-Betuwe, Activiteitenplan voor aanvraag ontheffing Wnb - soortenbescherming, RHDHV van 29 juli 2022 zijn opgenomen:

- Het uitgevoerde ecologisch onderzoek en de resultaten;
- Een effectbeoordeling van het project;
- De te nemen mitigerende of compenserende maatregelen;
- Alternatievenafweging;
- Onderbouwing wettelijk belang;
- Beoordeling staat van instandhouding.

In de aanvraag beschreven ecologische waarden en de effecten van het project op deze waarden

Er is uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van (beschermde) planten- en diersoorten. Er is daarvoor zowel bronnenonderzoek als veldonderzoek uitgevoerd. Het projectgebied is sinds 2016 meerdere malen onderzocht op het voorkomen van beschermde soorten in het kader van de planvorming en MER voor dit project. Hiervoor zijn literatuuronderzoeken uitgevoerd en gegevens gebruikt uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFB 2021 en 2022), aangevuld met veldbezoeken in het voorjaar en de zomer van 2018, 2020 en 2021 en uitgebreide inventarisaties in 2022.

Tijdens de aanvullende veldinventarisaties in 2022 is speciaal aandacht besteed aan:

- Beschermde vaatplanten en de sleedoorn en teunisbloemen als waardplanten voor beschermde vlindersoorten;
- Verblijfplaatsen, essentiële vliegroutes en foerageergebieden voor vleermuizen;
- Geschikte habitats voor kleine marterachtigen;
- Territoria van steenuilen.

Om meer inzicht te verkrijgen in soorten die gebruik maken van het oppervlaktewater in en nabij het plangebied, zijn watermonsters genomen en onderzocht op environmental DNA (eDNA) voor de volgende soorten:

- Waterspitsmuis (in 2020);
- Grote modderkruiper;

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

12 van 49

- Kamsalamander;
- Bastaardkikker/Poelkikker;
- Kleine watersalamander;
- Bruine kikker;
- Gewone pad.

De aanvrager heeft aangegeven dat de onderzoeken zijn uitgevoerd op basis van het op dat moment vigerende vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus en de kennisdocumenten van BIJ12.

De te slopen schuur aan de dijkvoet ter hoogte van Waalbandijk 14 lijkt geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Zo is de schuur voorzien van dakpannen waaronder geschikte holtes aangetroffen zijn die als zomerverblijfplaatsen kunnen dienen. Daarnaast zitten er scheuren in de stenen muur die geschikt is voor vleermuizen om in weg te kruipen. Uit het nader onderzoek in 2021 kwam niet naar voren dat het gebouw voorziet in essentiële verblijfsfuncties voor de onderzochte vleermuissoorten. Echter kan een incidentele zomerverblijfplaats van een enkele mannelijke gewone dwergvleermuis niet worden uitgesloten. Hierdoor kan vernietiging van een voortplantings- en/of verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis niet worden uitgesloten. Er heeft geen vleermuisonderzoek conform Vleermuisprotocol 2021 plaatsgevonden.

Tabel 2 geeft een overzicht van de resultaten van het uitgevoerde ecologisch onderzoek en de te verwachten effecten van het project.

Tabel 2 Resultaten ecologisch onderzoek en effectbeoordeling

Aangetroffen soorten	Aantal aangetroffen verblijfplaatsen of leefgebied	Aantal verblijfplaatsen of leefgebied waar negatieve effecten verwacht worden
Steenuil	Er zijn territoria van de steenuil vastgesteld in het plangebied. De bekende nestlocaties liggen in alle gevallen buiten het plangebied, maar er is een risico dat toch een nest in een te kappen boom wordt aangetroffen. Daarnaast is er een risico op een mogelijke verstoring van het broedterritorium.	Er kunnen negatieve effecten op de steenuil optreden indien de werkzaamheden de broedhabitat tijdens het broedseizoen verstoren.
Ransuil	Tijdens het veldwerk zijn jonge ransuilen aangetroffen in de buurt van het plangebied. Deze soort heeft weliswaar jaarrond beschermde nesten maar wordt op deze locatie door de algemene maatregelen voor broedvogels en zorgplichtmaatregelen voldoende beschermd.	Door het treffen van maatregelen tijdens de uitvoeringen zullen verstoringen beperkt worden en overtreding van de Wnb voorkomen worden. De verwachting is dat deze soort niet of nauwelijks effecten zal ondervinden van de werkzaamheden zoals deze thans voorzien zijn.
Huismus	Van de huismus zijn op veel plaatsen in en nabij het plangebied waarnemingen gedaan, waarvan	Door het treffen van maatregelen tijdens de uitvoeringen zullen verstoringen beperkt worden en

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

13 van 49

	opvallend veel op plaatsen waar geen territorium verwacht wordt zoals in de uiterwaarden. Maar ook daar kunnen ze soms in een holle boom een nestlocatie hebben. Er zijn ook binnendijkse territoria bekend die overlappen met het plangebied.	overtreding van de Wnb voorkomen worden. De verwachting is dat deze soort niet of nauwelijks effecten zal ondervinden van de werkzaamheden zoals deze thans voorzien zijn.
Algemene broedvogelsoorten	Het plangebied en omgeving wordt gebruikt door allerlei soorten broedvogels. Het plangebied zelf is echter over het algemeen niet of minder geschikt dan de verdere omgeving. Door het verkeer op de dijk is er altijd sprake van verstoring, het relatief eentonige grasland op de dijk en bermen biedt vrijwel geen geschikt broedhabitat. Weidevogels worden in het plangebied vrijwel niet aangetroffen omdat die wat verder van de dijk op veel plaatsen geschikter broedhabitat vinden. Verder lijken weidevogels de nabijheid van potentiële uitkijklocaties voor nestrovers (kraaien, eksters) zoals hoge bomen, maar ook de dijk, te mijden. Naar verwachting is dat een belangrijke reden dat er weinig waarnemingen zijn van weidevogels nabij de dijk en het plangebied. De riet- en ruigteranden van sloten en wielen zijn lokaal geschikte broedlocaties voor eenden, meerkoeten en waterhoentjes.	Verstoring van broedvogels wordt voorkomen.
Waterspitsmuis	Er zijn geen recente waarnemingen bekend van de waterspitsmuis in of nabij het plangebied. Door middel van eDNA zijn in 2020 11 locaties onderzocht op het voorkomen van deze soort, maar ook toen is deze niet aangetroffen. Hier en daar zijn zowel binnen- als buitendijks echter wel potentieel geschikte leefgebieden aanwezig langs waterlichamen. Het thans of in de nabije toekomst voorkomen van deze soort is daarom niet geheel uitgesloten.	Voor het project worden grote delen van de taluds en bermen van de dijk en (oevers van) waterlichamen vergraven. Leefgebieden en verblijfplaatsen kunnen hierdoor beschadigd of vernietigd worden. Dieren kunnen hierbij gedood worden en verstoring kan optreden (geluid, optisch, trillingen).
Gewone dwergvleermuis en laatvlieger	De te slopen schuur in het plangebied is potentieel geschikt voor verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en laatvlieger.	De sloop van het schuurtje leidt mogelijk tot verlies van één zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis en/of laatvlieger.

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

14 van 49

	Zowel buiten- als binnendijs is lokaal opgaande vegetatie aanwezig die een essentiële functie heeft als vliegroute voor met name de gewone dwergvleermuizen.	Nachtelijke verlichting kan vleermuizen verstoren. Er worden essentiële vliegroutes van gewone dwergvleermuis en laatvlieger beschadigd en verstoord door de kap van bomen.
Bever	Er zijn veel waarnemingen van de bever bekend uit het plangebied en de aangrenzende uiterwaarden en rivier. Delen van de uiterwaarden zijn zeker leefgebied van de bever en hier zijn ook holen of burchten aangetroffen. Er zijn geen holen of burchten bekend uit het plangebied zelf. Plandelen grenzend aan water zijn mogelijk geschikt om een hol of burcht aan te leggen, met name buitendijs, maar bij hoog water ook zeker binnendijs.	Voor het project worden grote delen van de taluds en bermen van de dijk en (oevers van) waterlichamen vergraven. Leefgebieden en verblijfplaatsen kunnen hierdoor beschadigd of vernietigd worden. Dieren kunnen hierbij gedood worden en verstoring kan optreden (geluid, optisch, trillingen).
Bunzing, hermelijn en wezel	Er zijn geen recente waarnemingen bekend van marterachtigen in en om het plangebied maar wel op grotere afstand. Met name voor kleine marterachtigen (wezel, hermelijn) en de bunzing en steenmarter lijken echter wel min of meer geschikte leefgebieden aanwezig. Het thans of in de nabije toekomst voorkomen van deze soorten is daarom niet geheel uitgesloten.	Voor het project worden grote delen van de taluds en bermen van de dijk en (oevers van) waterlichamen vergraven. Leefgebieden en verblijfplaatsen kunnen hierdoor beschadigd of vernietigd worden. Dieren kunnen hierbij gedood worden en verstoring kan optreden (geluid, optisch, trillingen).
Poelkikker en kamsalamander	De poelkikker is naast eDNA ook geprobeerd met schepnet te onderzoeken, maar daarbij zijn alleen daar sterk op lijkende bastaardkikkers waargenomen. Verreweg de meeste aanwezige groene kikkers (waaronder zeker bastaardkikkers, maar mogelijk ook poelkikkers) lieten zich echter niet vangen, waardoor het voorkomen van de poelkikker niet kan worden uitgesloten. Omdat een deel van de permanent watervoerende sloten en dichtbegroeide delen van wielen en strangen daarvan geschikt lijken te zijn als potentieel leefgebied voor de kamsalamander is hier aanvullend onderzoek naar uitgevoerd met eDNA. Uit het eDNA onderzoek op 15 verschillende locaties zijn geen waarnemingen naar voren gekomen van de kamsalamander.	Het dempen van waterlichamen of werkzaamheden aan oeverzones kunnen de voortplantingsplaatsen verstoren en er kunnen individuen van de kamsalamander en poelkikker omkomen.

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

15 van 49

Niet aangetroffen soorten

Niet aangetroffen soorten zijn kerkuil, libellen, kevers, Europese rivierkreeft, reptielen.

Vaatplanten

Binnen het onderzoeksgebied zijn in de NDFF geen beschermde plantensoorten aangetroffen. In het plangebied is in 2022 een veldinventarisatie uitgevoerd met nadruk op kansrijke locaties voor bijzondere soorten zoals overhoekjes, taluds van opritten en oeverzones op het dijktraject. Tijdens het veldonderzoek zijn ook geen beschermde vaatplantensoorten aangetroffen.

Dagvlinders

In het plangebied zijn ook geen teunisbloemen of sleedoorns aangetroffen. Ook in de ruime omgeving blijken ze zeer schaars. Hierdoor zijn er dus ook geen geschikte waardplanten voor de teunisbloempijlstaart en de sleedoornpage in het plangebied.

Jaarrond beschermde nesten

Binnen het plangebied zijn geen nesten van roofvogels waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is (buiserd, havik, sperwer, slechtvalk en boomvalk) vastgesteld.

Verblijfplaatsen boombewonende vleermuizen

De te kappen bomen zijn beoordeeld op geschiktheid voor potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen. Veel bomen bleken al op voorhand ongeschikt omdat ze te laag/dun/klein waren of erg geïsoleerd in een open landschap stonden. De grotere bomen op geschikte locaties zijn tijdens een veldinspectie beoordeeld op geschiktheid. Hierbij zijn geen holtes, loshangende stukken schors, afgebroken takken of andere openingen aangetroffen die potentieel als verblijfplaats voor vleermuizen kunnen dienen. Daarmee is de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in de te kappen houtopstanden uitgesloten.

Vissen

Binnen het plangebied of de omgeving daarvan zijn geen beschermde vissoorten bekend. Ook van de grote modderkruiper zijn geen waarnemingen in de NDFF hoewel er wel geschikte habitats voor deze soort aanwezig lijken te zijn. Deze soort prefereert ondiepe en/of verlandende wateren met een dikke modderlaag en uitbundige waterplantengroei. Omdat er geschikte habitats aanwezig lijken, is door middel van eDNA onderzoek gedaan naar het eventuele voorkomen van de grote modderkruiper. Ook daarbij is de soort niet aangetroffen.

Rugstreepad

De rugstreepad is alleen ver van het plangebied in een uiterwaard bij een zandwinplas gevonden (NDFF). Voor deze soort ontbreken thans geschikte habitats in het plangebied zelf. Voor de overige soorten amfibieën zijn vooral de permanent watervoerende sloten en dichtbegroeide delen van wielen en strangen geschikt als voortplantingslocatie.

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

16 van 49

Effecten per soort

In paragraaf 5.2 van het Activiteitenplan zijn de voornaamste effecten per soort beschreven en de maatregelen die per soort worden getroffen. De relevante passages voor deze ontheffing zijn opgenomen in bijlage 3.

Preventieve maatregelen

Tijdens de broedperiode vinden werkzaamheden onder begeleiding plaats, vooral in of nabij habitats waar vogels te verwachten zijn. Door de vegetatie voor aanvang van het broedseizoen te verwijderen en tijdens het broedseizoen kort te houden kunnen effecten al grotendeels voorkomen worden. Indien een broedgeval aangetroffen wordt in of nabij het plangebied dienen de werkzaamheden ter plekke opgeschort te worden totdat in overleg met de ecoloog is bepaald hoe daar mee om te gaan. Dit is afhankelijk van de soort en de locatie.

De top laag met plantenresten wordt indien geschikt in apart depot gezet en hergebruikt als nieuwe top laag dit om de biodiversiteit te bevorderen.

Mitigerende maatregelen

Tabel 3 geeft een samenvatting van de mitigerende maatregelen voor de steenuil, waterspitsmuis, gewone dwergvleermuis, laatvlieger, bever, bunzing, hermelijn, wezel, poelkikker en kamsalamander. De voorzieningen worden aangebracht conform de richtlijnen uit de kennisdocumenten van BIJ12. In bijlage 3 van deze ontheffing zijn de uitgebreide maatregelen beschreven per aangevraagde soort.

Tabel 3 Samenvatting mitigerende maatregelen

Soorten waarop negatief effect wordt verwacht	Maatregel
Steenuil	Werken buiten broedseizoen Verstoringsbeperkende maatregelen Herstel van leefgebied Indien nest binnen het plangebied is aangetroffen: aanbrengen nestkasten
Bever	Dieren kans geven om te vluchten (zorgplicht) Indien een hol wordt ontdekt binnen het plangebied, nadere maatregelen vaststellen door ecoloog
Waterspitsmuis	Dempen watergangen (voortplantingshabitats) buiten kwetsbare periode uitvoeren Voorafgaand aan dempen worden nieuwe gelijkwaardige of betere habitats aangelegd.
Gewone dwergvleermuis	Aanbrengen van minimaal 4 vervangende zomerverblijfplaatsen in de nabijheid van het te slopen gebouw die geschikt zijn voor zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger.

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

17 van 49

en laatvlieger	<p>Aanbrengen van 4 permanente voorzieningen aan de zuidrand van de binnendijkse bebouwing.</p> <p>Te slopen schuur tijdig ongeschikt maken</p> <p>Beperken verstoring foeragerende vleermuizen</p> <p>Vliegroutes: herplant van bomen en struiken buiten actieve periode.</p>
Bunzing, hermelijn en wezel	<p>De te kappen bomen en struiken buiten de kwetsbare periode verwijderen</p> <p>Dusdanig werken dat dieren kunnen vluchten</p> <p>Indien potentiële leefgebieden verdwijnen doordat de dekking gevende vegetaties verwijderd worden, worden nieuwe gelijkwaardige of betere habitats aangelegd</p> <p>Overal waar struweel wordt aangelegd worden ook schuilplaatsen gecreëerd. Hiervoor zullen takkenrillen, houtstapels, stronken, schanskorven etc. gebruikt worden</p>
Poelkikker	<p>Dempen watergangen (voortplantingshabitats) buiten kwetsbare periode uitvoeren</p> <p>Voorafgaand aan dempen worden nieuwe gelijkwaardige of betere habitats aangelegd. In de praktijk wordt verwacht dat maar een waterloop binnen het plangebied gedempt wordt (figuur 5-10 bijlage 3). Het jaar daarvoor zal al een vervangende sloot op een nog te bepalen locatie dicht ten zuiden daarvan aangelegd worden</p> <p>Van potentiële landhabitats met opgaande vegetatie wordt deze vegetatie voor eind oktober verwijderd. Daardoor hebben amfibieën, waaronder eventueel de poelkikker, voldoende tijd om een alternatief winterverblijf te vinden</p>
Kamsalamander	<p>Dempen watergangen (voortplantingshabitats) buiten kwetsbare periode uitvoeren</p> <p>Voorafgaand aan dempen worden nieuwe gelijkwaardige of betere habitats aangelegd</p> <p>Nieuwe sloten nog niet aan te sluiten op het overige oppervlaktewater (bijvoorbeeld omdat dit vanuit rijroutes ongewenst is).</p>

Ecologisch werkprotocol

De in het activiteitenplan beschreven maatregelen, en eventueel aanvullende voorwaarden vanuit de ontheffing, worden in een nader op te stellen ecologisch werkprotocol (EWP) uitgewerkt. Met de aannemer zal nog afgestemd worden of er een generiek EWP opgesteld wordt ten behoeve van alle werkzaamheden en soorten, of dat er locatie- en/of activiteitspecifieke EWP's worden opgesteld. De

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
18 van 49

maatregelen in een EWP zijn niet vrijblijvend. Het niet naleven van deze maatregelen kan leiden tot het overtreden van de Wnb. Dit kan tot gevolg hebben dat werkzaamheden worden stilgelegd, aanvullende onderzoeken en ontheffing nodig is. In de EWP's wordt vastgelegd hoe tijdens de werkzaamheden rekening moet worden gehouden met de natuurwaarden. Met een EWP wordt geborgd dat tijdens de werkzaamheden wordt voldaan aan de ontheffingseisen en/of hoe effecten voorkomen kunnen worden en hoe invulling gegeven wordt aan de algemene zorgplicht (artikel 1.11 van de Wnb). Het EWP wordt voor de gehele breedte van de werkzaamheden uitgewerkt. Hierdoor kunnen ook specifieke maatregelen gebonden worden aan de uitvoeringsperioden per dijkvak, inclusief de werkstroken. De beschreven maatregelen dienen aantoonbaar worden opgevolgd. Het ecologisch werkprotocol dient daarom voorafgaande aan de uitvoering bij de aannemer bekend te zijn en ondertekent te zijn. Daarnaast dient het EWP tijdens de uitvoering van de werkzaamheden op de locatie aanwezig te zijn. Let wel: het is mogelijk dat er gedurende de werkzaamheden nieuwe inzichten ontstaan omtrent voorkomende beschermde soorten. In overleg met een ter zake kundige (deskundig ecooloog) kan het ecologisch werkprotocol hierop aangepast worden als dit nodig is. Het EWP is dus een levend document.

Beoordelingskader

Tabel 4 geeft een overzicht weer van de relevante aspecten waarop getoetst is in het kader van de Wnb.

Tabel 4 Beoordeling van het toetsingskader

Toetsingskader	Beoordeling
Er is voldoende onderzoek uitgevoerd naar alle mogelijk voorkomende soortgroepen en alleen op de aangevraagde soorten treedt een effect op door het project.	Ja
Het onderzoek naar de aangevraagde soorten is door deskundigen uitgevoerd en door ons als voldoende beoordeeld.	Ja
De negatieve effecten op de aanwezige natuurwaarden worden met de voorgeschreven maatregelen voldoende gemitigeerd en gecompenseerd. <u>Toelichting:</u> Het uitgangspunt is dat alleen in de kwetsbare periode gewerkt wordt in de dijkdelen waar het voorkomen van beschermde soorten niet aan de orde is (met uitzondering van algemene broedvogels). Daar waar dit uitvoeringstechnisch niet mogelijk is, zullen werkzaamheden onder ecologische begeleiding uitgevoerd worden.	Ja
De alternatieve locaties, werkwijze, inrichting en planning zijn voldoende afgewogen en er is geen bevredigend alternatief. <u>Toelichting:</u> Nadat een aannemer is geselecteerd (voorzien voor de tweede helft 2022), zal samen met deze aannemer een detaillering ten aanzien van ontwerp en vooral ten aanzien van de uitvoering opgesteld worden. Hierbij zal geprobeerd worden om de thans voorziene mogelijke effecten verder te beperken door met	Ja

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

19 van 49

name ter plekke van kwetsbare objecten (bomen, oppervlaktewater) de werkruimte zoveel mogelijk te beperken en in de tijd de uitvoering dusdanig te plannen dat kwetsbare perioden zoveel mogelijk vermeden worden. In deze fase moeten nog wel aanvullende werkzaamheden uitgewerkt worden. Dit gaat voornamelijk om de aan- en afvoer van grond en materialen. Naar verwachting zullen hiervoor laad- en loswallen en (werk-)wegen daar naartoe nodig zijn. Hiervoor is een aanvulling en herziening van het activiteitenplan in 2023 voorzien.	
Het wettelijk belang waarvoor is aangevraagd zoals aangegeven in tabel 1 is van toepassing en voldoende onderbouwd.	Ja
De lokale staat van instandhouding van de aangevraagde soorten blijft gewaarborgd door het nemen van de voorgeschreven maatregelen.	Ja

Op basis van het voorgaande hebben wij bepaald voor welke (aangevraagde) soorten welke verbodsbepalingen worden overtreden. Deze zijn weergegeven in tabel 1. Voor deze soorten wordt de ontheffing verleend. Dit wijkt af van de aangevraagde soorten en verboden. U heeft voor de soorten bever, waterspitsmuis, bunzing, hermelijn, wezel, poelkikker en kamsalamander ook voor het opzettelijk doden aangevraagd (artikel 3.5 lid 1 en 3.10 lid 1a). Hiervoor kunnen wij geen ontheffing verlenen omdat te aller tijden voorkomen moet worden dat dieren gedood worden tijdens de werkzaamheden. Dit dient te gebeuren door niet te werken tijdens de kwetsbare periodes. Voor het verbod verstoren van de steenuil (artikel 3.1 lid 4) kunnen wij conform artikel 3.1 lid 5 geen ontheffing verlenen omdat de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de steenuil.

Conclusie

Gelet op het voorgaande kan de gevraagde ontheffing worden verleend.

OVERIGE VERPLICHTINGEN

Wij wijzen u erop dat u zelf verantwoordelijk bent voor het verkrijgen van eventueel benodigde ontheffingen, vergunningen of toestemmingen op grond van andere wet- en regelgeving.

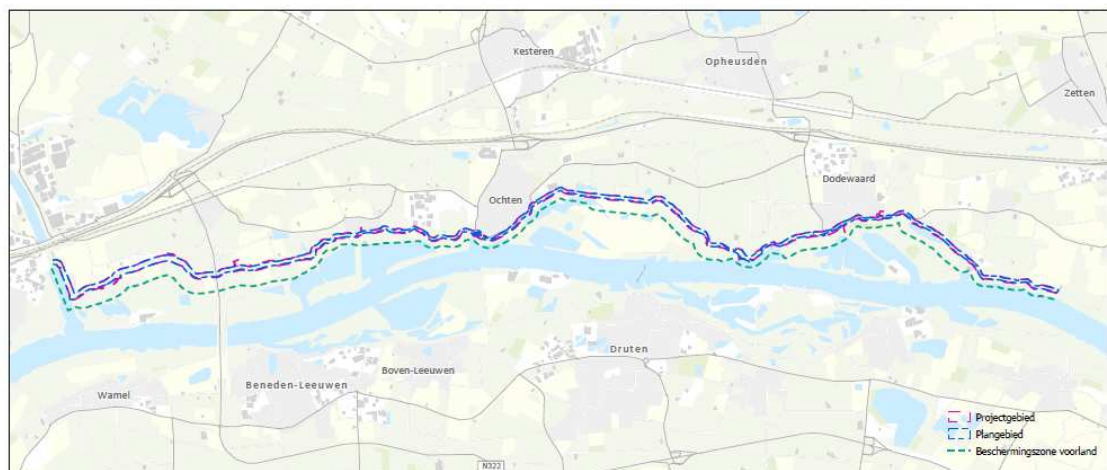
Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
20 van 49

BIJLAGE 2

Kaarten projectlocatie en werkgebied

Figuur 1. Dijktraject dijversterking Neder-Betuwe

Figuur 2. Contourlijnen van het projectgebied (blauwe lijn) en het werkgebied (roze lijn) (GIS-viewer Neder-Betuwe, 2022)

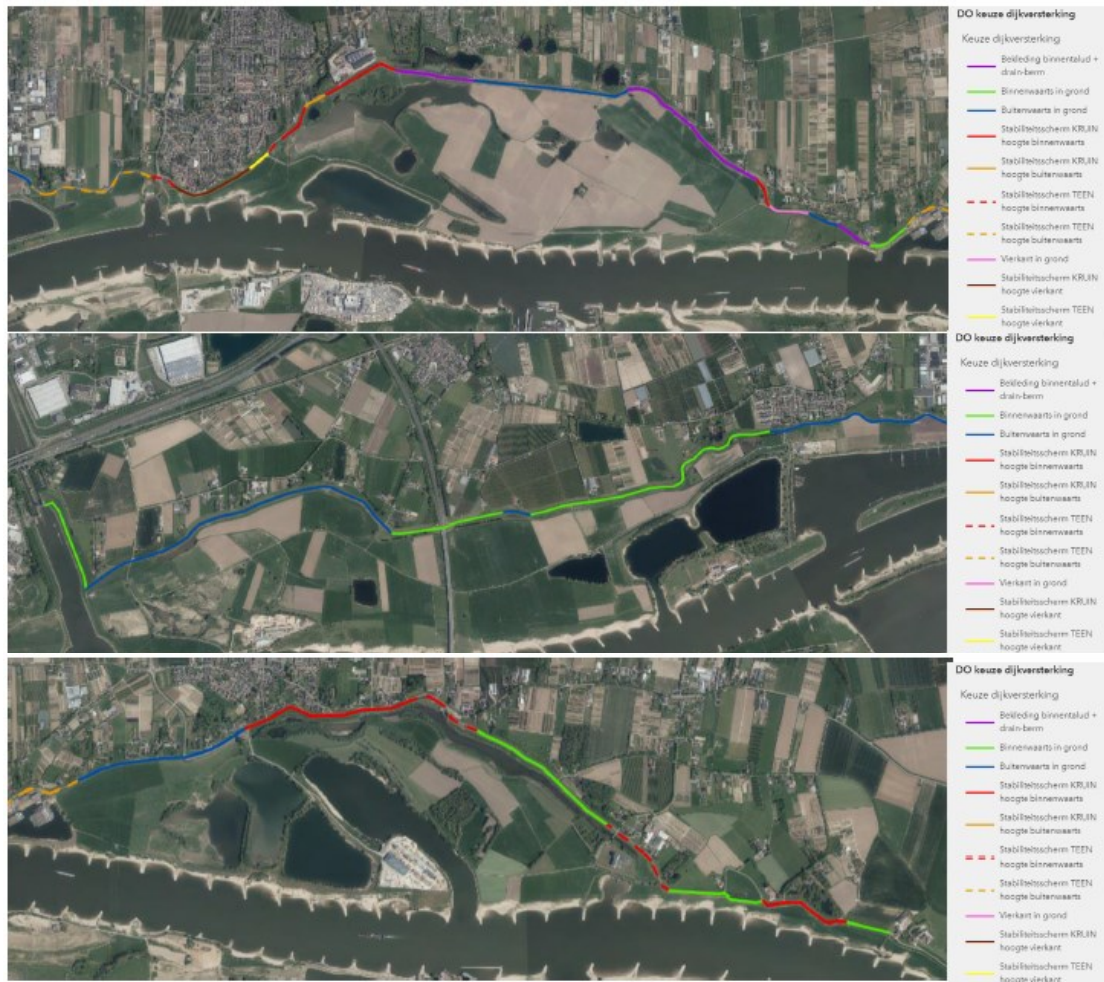
Zie voor de exacte begrenzing

<https://experience.arcgis.com/experience/d499033a20fd4ad3abaa947a8067d373>

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
21 van 49

Figuur 3. Het dijkversterkingsontwerp DO – type versterking – voor Neder-Betuwe (van west naar oost) (15-11-2021)

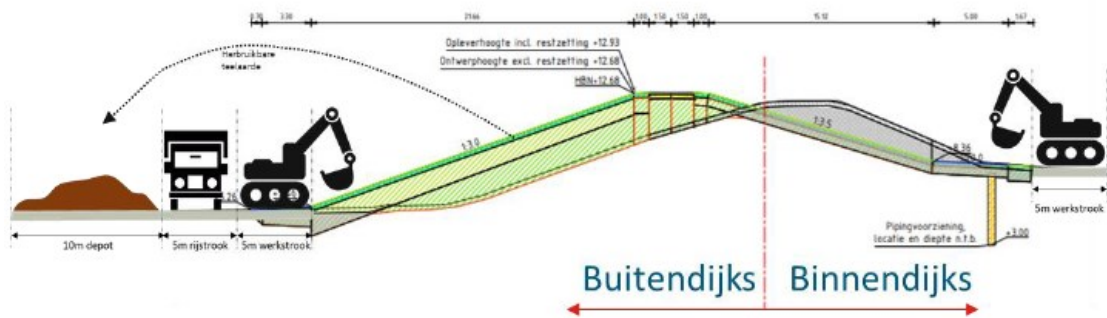
Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
22 van 49

Figuur 4. Beeld van de GIS-viewer met daarop in kleuren het plangebied. De gele strook aan de onderzijde is bijvoorbeeld de gereserveerde ruimte voor de tijdelijke werkstrook.

Figuur 5. Tijdelijk depot, rijstrook en werkstroken onderaan de dijk

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

23 van 49

BIJLAGE 3**Aangetroffen verblijfplaatsen/leefgebied beschermde soorten en mitigerende maatregelen****Steenuil****5.10.2 Functie van het plangebied**

Al voor de aanvang van de natuuronderzoeken was duidelijk dat deze soort langs het plangebied voorkomt. Op basis van verspreidingsgegevens uit de NDFF, informatie van de lokale (steen)uilenwerkgroepen: Neder-Betuwe (ten westen van Ochten) en Midden-Betuwe (ten oosten van Ochten) en veldbezoeken is in beeld gebracht wat de functie is van het plangebied en de omgeving daarvan.

Binnen het plangebied zijn geen nesten of nestbomen van de steenuil aangetroffen. Wel zijn er meerdere nestlocaties en territoria binnen een afstand van slechts enkele meters tot circa 200 meter van het plangebied bekend. In de natuurtoets (RHDHV, 2022) zijn deze locaties in detail weergegeven. De volgende locaties nabij het plangebied zijn bekend (zie ook figuur 5-15):

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
24 van 49

Locatie	Opmerkingen
Waalbandijk 4, Echteld	In een notenboom in de voortuin van de Waalbandijk 4 bevindt zich een steenuilkast. De kast bevindt zich op circa 25 meter van het werkgebied
Waalbandijk 19, Ochten	Op deze locatie is roepende steenuil aangetroffen, maar de precieze locatie van het nest/nestkast is niet bekend.
De Roskam 4, Ochten	In een notenboom in de achtertuin aan de teen van de dijk bevindt zich een steenuilkast. De kast bevindt zich op slechts circa 4 meter van het plangebied
Waalbandijk 95, Ochten	Hier hangt een uilenkast. Exacte locatie van deze kast is nog niet bekend.
Kalkestraat 93, Dodewaard	In een notenboom in de achtertuin aan de teen van de dijk bevindt zich een steenuilkast. De kast bevindt zich op circa 4 meter van het werkgebied.
Kalkestraat 71, Dodewaard	In een boom in de tuin bevindt zich een steenuilenkast. De afstand van de kast tot het werkgebied is circa 85 meter.
Waalbandijk 31, Dodewaard	In een notenboom in de voortuin bevindt zich een steenuilkast. De kast bevindt zich op circa 12 meter van het werkgebied
Waalbandijk 37, Dodewaard	In een notenboom in de voortuin aan de teen van de dijk bevindt zich een steenuilkast. De kast bevindt zich op circa 5 meter van het werkgebied
Nieuwe Dijk 1, Dodewaard	In een boom in ten zuidwesten van het woonerf van Nieuwe Dijk 1 bevindt zich een steenuilenkast. De kast bevindt zich op circa 15 meter van het plangebied
Welysestraat 2a, Dodewaard	In een boom in de tuin bevindt zich een steenuilenkast. De kast bevindt zich op circa 25 meter van het werkgebied
Waalbandijk 116, Dodewaard	In een boom in de tuin bevindt zich een steenuilenkast. De kast bevindt zich op circa 19 meter van het werkgebied
Waalbandijk 119, Dodewaard	Op het erf van de Waalbandijk 119 is veelvuldig een roepende steenuil gehoord. Het is onbekend waar deze steenuil zijn nest heeft

Deze waarnemingen betreffen alleen de bekende locaties relatief dicht langs de dijk. Het is waarschijnlijk dat niet alle locaties bekend zijn. Ook verder van de dijk zijn op meerdere plaatsen nestkasten waardoor hier sprake is van een relatief grote en stabiele regionale populatie. Daarmee is duidelijk dat in de Neder-Betuwe sprake is van een kernpopulatie. De lokale trend in de populatie is niet bekend. Landelijk lijkt de trend zich na een afname voor 2000 te stabiliseren. Vooral onder jonge uilen is sprake van een grote sterfte. Verkeer is daarbij een belangrijke doodsoorzaak.

Figuur 5-15. Waarnemingen nestlocaties of territoria van de steenuil 2022

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

25 van 49

5.10.3 Effect van het project op de steenuil

Er zijn uitsluitend binnendijs broedlocaties van de steenuil gevonden. De grootte en ligging van de territoria is niet bepaald. Gezien de inrichting van het landschap en de voorkeur voor kleinschalig landschap is aannemelijk dat alle territoria geheel of grotendeels binnendijs liggen. Het is echter niet uitgesloten dat op sommige plekken ook buitendijs gevoerd wordt. Steenuilen zijn vaak slachtoffer van autoverkeer, mede omdat ze laag over het maaiveld vliegen, en dus ook over een weg. Er zijn tijdens de natuurtoets geen gevallen bekend geworden van steenuilen die verkeersslachtoffer waren. Dit is een indicatie dat de dijk niet vaak overgestoken wordt en dat het buitendijkse deel van het plangebied niet of minder belangrijk is als leefgebied.

De dijkversterking geeft voornamelijk ruimtebeslag op de huidige dijk en bermen daarvan. Er worden damwanden ingetrild of geduwd en voor de realisatie van het talud worden in de buurt van sommige steenuilkasten enkele bomen gekapt. Er wordt geen enkele boom gekapt waarin een steenuilkast of nest bekend is.

Voor de werkzaamheden van de dijkversterking vindt grondverzet plaats en worden damwanden (piping schermen) aangebracht. Deze activiteiten kunnen verstoring veroorzaken door geluid en trillingen. Wanneer de werkzaamheden dicht bij de nestlocatie plaatsvinden is er mogelijk verstoring door menselijke aanwezigheid en machines. Daarnaast zullen delen van het foerageergebied, in vorm van het dijktaalud en werkstroken, tijdelijk niet, of minder, geschikt zijn als foerageergebied. Steenuilen komen het meest voor in de omgeving van boerderijen. Daar verblijven ze vrijwel hun hele leven. Veelal zijn ze dus gewend aan een bepaald niveau van verstoring door mensen en machines. De verwachting is dat werkzaamheden met machines die qua geluid en bewegingen redelijk overeenkomen met agrarische voertuigen waaraan ze vaak gewend zijn, denk hierbij bijvoorbeeld aan langsrijdende dumpers, niet tot een relevante verstoring zal leiden. Geheel andere werkzaamheden, vooral met harde geluiden of langdurige aanwezigheid, kunnen wel tot verstoring leiden.

Steenuilen maken gebruik van meerdere rustplaatsen in hun leefgebied, waardoor ze enige uitwijkmogelijkheden hebben in geval van (tijdelijk) te veel verstoring in een deel van hun territorium. Echter, in het broedseizoen zijn vogels over het algemeen alerter, meer verstoring gevoelig en meer gebonden aan hun nestplaats. Gezien de afstand van de nestlocatie tot het werkgebied kan verstoring en een overtreding van artikel 3.1 lid 4 Wnb van de steenuil bij De Roskam 4, Kalkestraat 93, Waalbandijk 31, 37 en 116, Nieuwe Dijk 1 en Welysestraat 2a niet worden uitgesloten als er in het broedseizoen in de directe nabijheid van een nest(kast) wordt gewerkt. Bij werkzaamheden in het broedseizoen met een zodanige verstoring dat het nest permanent verlaten wordt, is vernietiging van een verblijfplaats (overtreding artikel 3.1 lid 2 Wnb) niet uit te sluiten. Verstoring van het nest bij Kalkestraat 71 kan, ook gedurende het broedseizoen, door de relatief grote afstand (> 80 meter) en de ligging van de kast (beschut voor omliggende woonhuizen en bomen) tot het werkgebied op voorhand worden uitgesloten.

Binnen alle territoria blijft het grootste deel van de meest geschikte habitatelementen (weitjes, tuinen, heggen, bomen) behouden. Een zodanige aantasting van het leefgebied van steenuil dat dit effect heeft op het functioneren van de nestlocaties rondom het plangebied is vanwege de hoge beschikbaarheid van alternatief leefgebied daarom uitgesloten. Hoewel er dus ruimtebeslag plaatsvindt op het leefgebied van de steenuil, is geen sprake van een dusdanige verstoring dat sprake is van overtreding van artikel 3.1 lid 2 Wnb.

Verder is het de verwachting dat er als gevolg van de werkzaamheden (tijdelijk) hekwerken en/of afrasteringen verdwijnen, waardoor zit- en uitkijkposten (tijdelijk) niet beschikbaar zijn. De huidige taluds van de dijk, bomen en paaltjes maken deel uit van het leefgebied van de aanwezige steenuilen. De

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
26 van 49

bomen die gekapt worden verdwijnen deels permanent. De opgroei van de herplant duurt dusdanig lang dat dit als een permanent effect gezien moet worden.

Verschillende delen van de binnendijkse taluds worden thans begraasd door schapen. Dit is niet specifiek onderzocht, maar zal ook het geval zijn in sommige steenuilterritoria. In veel gevallen zal er na de herinrichting niet opnieuw schapenbegrazing toegepast worden. Daardoor zal de vegetatie gemiddeld veel hoger worden. De geschiktheid om daar wormen te zoeken (een belangrijke voedselbron voor steenuilen) neemt af. Wormen zijn vooral beschikbaar in bemeste weilanden met kort gras en tijdens vochtig weer. De bermen en taluds van de dijken zijn niet bemest en goed gedraineerd, waardoor het zeker geen optimale wormenlocaties zijn. Daar staat tegenover dat de hogere vegetatie in de nieuwe situatie beter geschikt zal worden voor muizen en grotere insecten. Ook die zijn van belang als voedsel voor steenuilen en kunnen bovendien vrijwel het hele jaar gevonden worden. Omdat er in het grootste deel van het leefgebied van de steenuilen weiltes en gazons beschikbaar blijven, blijven de belangrijkste foerageergebieden voor wormen beschikbaar. De bermen en taluds zullen vaak een wat andere vegetatie krijgen, maar ook daar blijven foerageermogelijkheden. De noodzaak om rasters te plaatsen in de bermen en taluds verdwijnt als er niet meer begraasd wordt. De palen van de rasters worden vaak gebruikt door steenuilen om te rusten of de omgeving te observeren. Dat betreft vooral de paaltjes onderaan de dijk. De paaltjes dicht bij de weg liggen te open en worden te veel verstoord. Permanent verdwijnen van dergelijke paaltjes betekent mogelijk een afname van de kwaliteit van het leefgebied.

Tabel 5-6: Geschiktheid periode voor ingrepen in broedterritoria steenuil

Maand	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d
Niet geschikt												
Mogelijk geschikt na monitoring												
Geschikt												

5.10.4 Maatregelen voor de steenuil

Een overtreding van artikel 3.1 lid 2 en 4 Wnb tijdens de aanlegfase (beschreven onder "Tijdelijk effecten" hierboven) moet worden voorkomen. Er zijn 2 maatregelen die in verband hiermee moeten worden getroffen:

Werken buiten het broedseizoen (1 februari – 31 juli).

- Deze maatregel voorkomt over het algemeen knelpunten met de steenuil. Hierbij wordt er tijdens het broedseizoen binnendijks geen versturende werkzaamheden uitgevoerd tot op een afstand die per locatie bepaald moet worden, maar vrijwel altijd 200 meter of minder zal zijn. De feitelijke afstand hangt vooral af van de aanwezigheid van barrières en geschikt leefgebied en te werkzaamheden. Een deskundig ecoloog dient dit op locatie vast te stellen en ook of de verstoringgevoelige broedperiode voor de steenuil voorbij is en het gebied vrij gegeven kan worden.
- Daarnaast kan bepaald worden of de broedlocatie eventueel niet in gebruik is, waardoor er dat seizoen geen beperkingen gelden.
- Er is in het broedseizoen geen beperking voor werkzaamheden op het buitentalud, maar daar moet wel rekening gehouden worden met overige broedvogels en soorten.

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

27 van 49

Verstoringsbeperkende maatregelen treffen.

- Een ter zake deskundige op het gebied van steenuilen bepaald per locatie tot op welke afstand tot het nest er gedurende welke periode van het jaar welke werkzaamheden (geluidbelasting) toegestaan zijn om een overtreding van de Wnb te voorkomen.
  - o Omdat alle nestlocaties tevens menselijke bewoning betreft, is vrijwel zeker dat nergens damwanden ingetrild of geheid zullen worden. Door damwanden in de grond te drukken of persen ontstaat minder geluidverstooring.
  - o Broedvogels in het algemeen en ook steenuilen worden eerder verstoord door mensen dan door voertuigen. Zorg er dus voor dat er geen mensen rondlopen in de buurt van deze territoria tenzij strikt noodzakelijk en gebruik eventueel een voertuig voor het uitvoeren van werkzaamheden. In het veld zullen gebieden die niet betreden mogen worden om verstooring te voorkomen aangegeven worden.
  - o De steenuil is een cultuurvolger en in veel territoria gewend aan de aanwezigheid van mensen. Het is dus niet zo dat er helemaal geen werkzaamheden plaats kunnen vinden. Het is hierbij vooral van belang dat er geen verstooring optreedt die schadelijk is voor het broedsel of de jongen. Dus tijdens koud of nat weer zullen de afstanden strikt nageleefd moeten worden, terwijl tijdens goed weer een korte activiteit (tot 15 minuten) tot op korte afstand van het nest bij uitzondering mogelijk is.
  - o Samenvatting afstanden:
    - Geen werkzaamheden binnen 200 meter binnendijks van een nestlocatie zonder voorgaande afstemming met de ecooloog en vastleggen in het EWP.
    - Binnen 80 meter van de nestlocatie tijdens het broedseizoen alleen kortdurende werkzaamheden (15 minuten) en bij goede weersomstandigheden of onder specifieke ecologische begeleiding of voorwaarden

Herstel leefgebied

- o Herplant gekapte bomen voor zover mogelijk binnen het territorium van de steenuilen, ook al duurt het jaren voordat deze hun functie weer kunnen vervullen. Vaak kunnen boompalen naast de nieuwe bomen al vrij snel de uitkijkfunctie overnemen van gekapte bomen. Omdat dit vrijwel altijd particuliere tuinen betreft zal dit in afstemming moeten gebeuren.
- o Herplaats uitkijkpaaltjes binnen het territorium van de steenuilen. Omdat dit deels particuliere tuinen betreft zal dit in afstemming moeten gebeuren

Verstoren of verplaatsen nestlocatie

- o Meteen nadat de nestlocatie gevonden is, moeten werkzaamheden tot op 80 m afstand stilgelegd worden (indien dit in de kwetsbare periode tussen 1 februari en 31 juli is) en moet een ter zake kundig ecooloog de situatie beoordelen.
- o Buiten de kwetsbare periode, dus vanaf 1 augustus tot 31 januari, moeten alleen de werkzaamheden aan de betreffende boom/nestlocatie gestaakt worden en moet een ter zake kundig ecooloog de situatie beoordelen.
- o Afhankelijk van de situatie kan het mogelijk zijn dat vervangende nestlocaties aangeboden moet worden. Zie hiervoor Kennisdocument steenuil (BIJ12, 2017). Hiervoor zal nader onderzoek naar de omvang en geschiktheid van het leefgebied nodig zijn en eventueel een versterking van de kwaliteit daarvan. Er moet rekening gehouden worden met een gewenningsperiode na het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen en nestlocaties van minimaal 3 maanden voordat de oude locatie verwijderd kan worden.

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
28 van 49

Gewone dwergvleermuis

Onderzoeklocaties vliegroutes en verblijfplaatsen

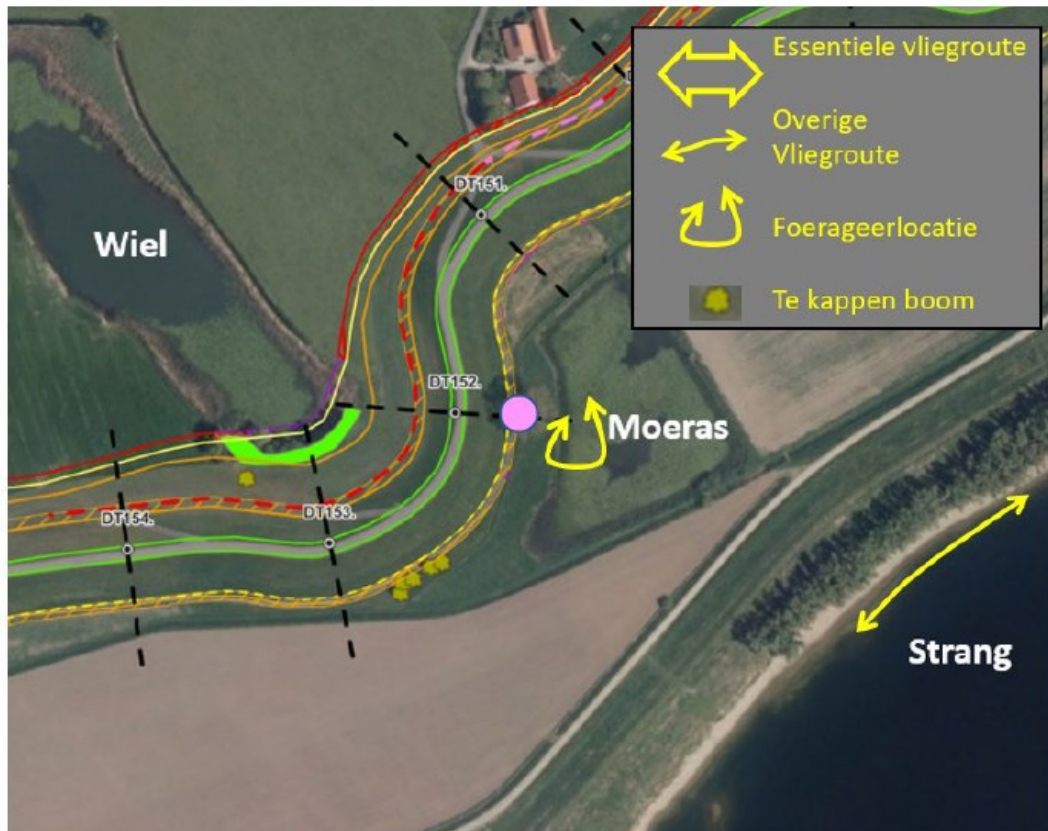
5.2.2.1 IJzendoorn-West

Op deze locatie wordt binnendijks de opgaande vegetatie met bomen en struiken langs het wiel verwijderd, en buitendijks worden 5 knotwilgen gekapt. Ten oosten daarvan staat een grote populier (roze stip) naast het buitendijkse moeras. Deze blijft behouden. Tussen het wiel en het moeras is geen vliegroute over de dijk aangetroffen. De kap van de 5 knotwilgen is daarom niet van belang voor een vliegroute.

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
29 van 49

Figuur 5-1. Locatie IJzendoorn-West

De grote populier zorgt voor veel luwte en lijkt vooral gebruikt te worden door een gewone dwergvleermuis die foerageert onder de boom en boven de rand van het moeras. Deze vleermuis kwam niet over de dijk, maar is waarschijnlijk via de strang naar deze locatie gevlogen. Op deze locatie is dus geen vliegroute aangetroffen en de kap van de bomen zowel binnen als buitendijks zal daarom geen gevolg hebben voor een vliegroute. De grote populier zorgt wel voor een lokale luwte die in ieder geval vanaf de buitendijkse kant gevonden kan worden. Het behouden van deze luwte, en dus de populier lijkt van belang voor het gebruik als lokaal foerageergebied (zeker niet essentieel, want klein en er is veel meer vergelijkbaar gebied toegankelijk) en voor de potentie die het kan hebben als locatie om de dijk te kruisen. Aangezien de werkzaamheden hier binnendijks plaatsvinden en er buitendijks waarschijnlijk alleen een relatief smalle tijdelijke werkweg nodig is, kan deze boom ontzien worden.

Conclusie: op deze locatie is geen essentiële vliegroute.

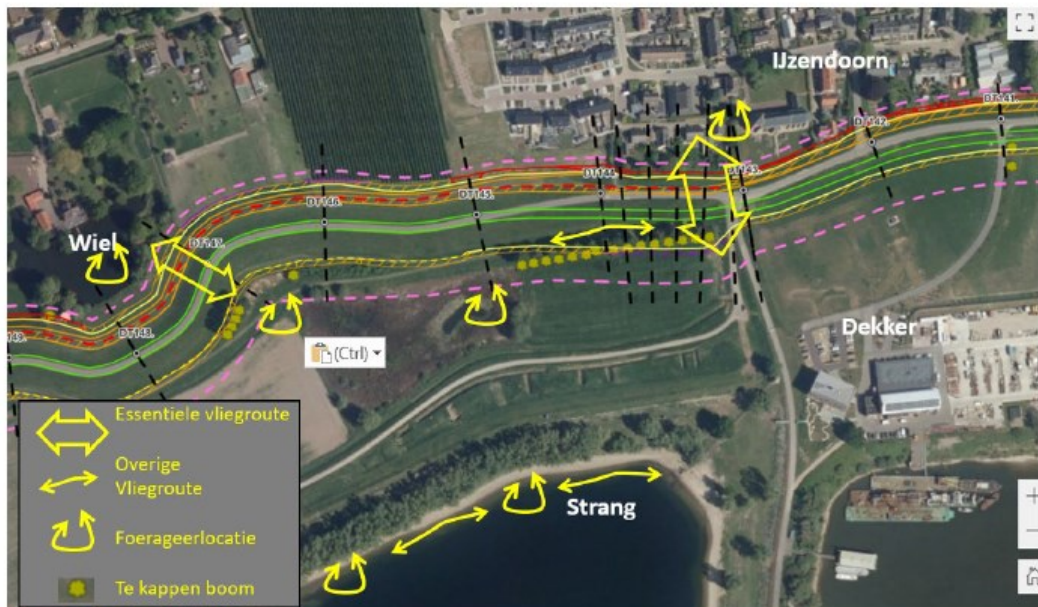
Maatregel:

- Zorg ervoor dat de grote populier niet beschadigd wordt tijdens de werkzaamheden. Hiervoor zullen de volgende maatregelen uitgewerkt worden in het ecologisch werkprotocol:
  - o Duidelijke afbakening in het veld van de wortelzone waarover niet gereden mag worden
  - o Aanleg werkweg met rijplaten buiten de afgebakende wortelzone

5.2.2.2 IJzendoorn

Binnendijks ligt hier de kern van IJzendoorn met naar verwachting volop geschikte verblijfplaatsen voor gewone dwergvleermuizen. Naast de kerk tegenover de Waardweg en bij het binnendijkse wiel tussen DT 1147 en DT1148 is vegetatie aan beide zijden van de dijk. Aan de buitendijkse kant staat deze vegetatie op de nominatie gekapt worden. De te kappen bomen zijn grote en gezonde populieren die functioneren als windscherm en dienen als geleiding voor de gewone dwergvleermuizen die hier de dijk kruisen. Aan de binnendijkse zijde blijft de vegetatie behouden. Van belang is verder dat het terrein tussen de dijk en Dekker bijna op het niveau van de dijk ligt, terwijl het buitendijkse gebied achter de populieren veel lager ligt.

Figuur 5-2. Locatie IJzendoorn

De bomen bij het wiel liggen niet binnen het ruimtebeslag voor de nieuwe dijk, maar alleen binnen het ruimtebeslag voor de tijdelijke werkruimte. Bij de toegang naar Dekker liggen de meeste bomen binnen het talud voor de nieuwe dijk die hier richting uiterwaard verschoven zal worden. Ook de bomen die daar net buiten staan kunnen in verband met werkzaamheden ter plekke van hun wortelstelsel niet behouden blijven.

Zowel bij het wiel als naast de kerk gebruiken meerdere gewone dwergvleermuizen deze plek om de dijk te kruisen. De eerste activiteiten waren rond de kerk en vandaar wordt vooral bij de Waardweg de dijk overgestoken. De verwachting is dat het talud van deze wegen zorgt voor geleiding richting de strang. Bij het wiel begonnen de vleermuizen wat later te kruisen. In twee uur tijd zijn op beide plekken ruim 20 kruisingen van de dijk vastgesteld. De verwachting is dat ze vanaf hier via de opgaande vegetatie langs de strang zich verspreiden over het volop aanwezige foerageergebied in de uiterwaarden.

Conclusie: Het betreft hier dus twee essentiële vliegroutes. Hiervoor zal een ontheffing aangevraagd moeten worden en zijn maatregelen van belang om de functie te behouden tijdens de werkzaamheden en daarna.

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
31 van 49

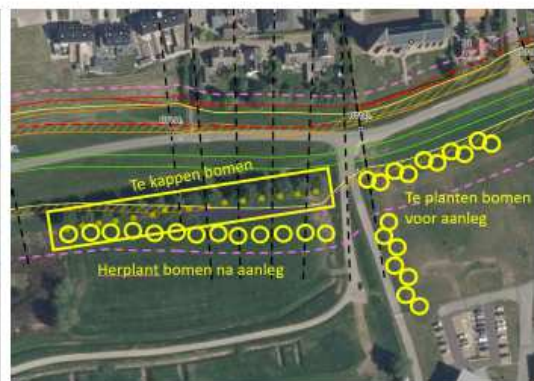
Ter informatie is relevant dat er langs de toegangsweg naar Dekker (aan de oostzijde van figuur 5-2) recent een rij fruitbomen is aangeplant. In de huidige vorm en maat zijn die nog onvoldoende om als geleiding te dienen, maar door versterking van deze bomenrij met bv een tweede rij en struiken, kan hier op termijn wel een functionele vliegroute ontwikkeld worden.

Maatregelen:

- De 4 (evt 5) bomen tegenover het wiel liggen niet in de weg voor de definitieve inrichting van de dijk, maar stonden wel op de nominatie om gekapt te worden in verband met de tijdelijke werkstrook (figuur 5-3). Door de werkstrook hier smaller uit te voeren (geen depot aan te leggen bv) en deze aan te passen aan de ligging van het reeds bestaande onderhoudspad, is inmiddels besloten deze bomen te behouden. In dat geval moeten wel maatregelen getroffen worden om schade aan stammen en wortels te voorkomen. Omdat kap hier vermijdbaar blijkt is de uitvoering dus lokaal aangepast op behoud van deze bomen. Zie verder de maatregelen bij Locatie IJzendoorn-West.
- Bij de toegang naar Dekker en de Waardweg is de kap van de bomen onvermijdelijk (figuur 5-4). Hier moet dus de functie gemitigeerd en hersteld worden. Herplant van bomen ter plekke van de nieuwe dijkteen is op de langere termijn een goede optie. Het maaiveld ligt hier echter ongeveer 6 meter onder het niveau van de dijkkruin en het duurt jaren, zelfs met snelgroeiende populieren, voordat de nieuwe bomen weer voor luwte ter plekke van de dijkkruin kunnen zorgen. Daarom worden als overbrugging daartoe en tevens als maatregel tijdens de werkzaamheden bomen en struiken aangeplant langs de dijk en langs de weg naar Dekker. Het maaiveld ligt hier maar ongeveer 1 meter onder de dijkkruin. De aanplant van bomen van ongeveer 3 meter hoogte, zal dus al meteen zorgen voor een luwe zone boven de dijk die voldoende is voor gewone dwergvleermuizen om hier over te steken. Om voldoende weerstand te bieden tegen de wind, moeten de bomen in twee rijen en voldoende dicht op elkaar geplant worden, met daaronder een struiklaag om snel een gesloten windscherm te vormen (zie schets op figuur 5-4). Deze bomen moeten zo snel als mogelijk worden aangeplant, maar zeker voordat de bestaande bomen gekapt worden. De werkzaamheden voor de dijk zullen dus afgestemd moeten worden op deze jonge aanplant. Een snelle aanplant is gewenst omdat de bomen daardoor tijd hebben aan te slaan en beginnen te groeien en omdat vleermuizen dan tijd hebben om alvast te wennen aan de nieuwe optie om de dijk over te steken. De aanvullende nieuwe aanplant langs de weg naar Dekker is vooral bedoeld om de bestaande vliegroute naar het achterland te versterken.

Figuur 5-3. Maatregelen locatie IJzendoorn-West Tegenover Wiel

Figuur 5-4. Maatregelen locatie IJzendoorn-West ingang naar Dekker

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

32 van 49

5.2.2.3 Overnachtingshaven IJzendoorn

Bij de bocht in de dijk aan de oostzijde van de havenkom ligt aan beide zijden van de dijk bebouwing en staat opgaande vegetatie. De binnendijkse situatie lijkt zeer geschikt om vanuit het achterland de dijk te bereiken met hoge bomen, dichte begroeiing tot op de dijk en redelijke geleiding naar het achterliggende bedrijventerrein en vandaar naar overige bebouwingen en landschapselementen. Buitendijks is de begroeiing lager en staat wat verspreid. Vanaf deze locatie is er toegang tot de oevers van een kleine strang en de overnachtingshaven. De oevers daarvan zijn echter vrijwel onbegroeid en bieden in de huidige omstandigheden weinig geleiding. Het buitendijkse gebied lijkt dus maar van beperkt belang als foerageergebied. Er zijn plannen voor de herinrichting van dit gebied (Veerhaven Ochten) waarbij een nieuwe strang aangelegd wordt en er veel meer hogere vegetatie zal komen. De verwachting is dat daardoor de uitwaard op deze locatie een veel beter foerageergebied zal worden.

Omdat op deze locatie zowel binnendijks (1x) als buitendijks enkele bomen gekapt moeten worden, is deze locatie onderzocht op gebruik door vleermuizen. Het binnendijkse gebied werd zeker gebruikt als foerageergebied door de gewone dwergvleermuis, maar er is slechts één zekere waarneming gedaan van het oversteken van de dijk op deze locatie. Gezien de huidige kwaliteit van het buitendijkse gebied en het beperkte gebruik wordt deze locatie niet als een essentiële vliegroute beschouwd. De gebruiksfrequentie was zelfs bij gunstige weersomstandigheden immers laag en de kwaliteit van het buitendijkse gebied als mogelijk foerageergebied is thans nog laag. De kap van de relatief kleine bomen binnendijks en buitendijks zal maar een beperkte invloed hebben op de passeerbaarheid van deze locatie. Zeker met weinig wind blijft deze locatie geschikt als incidentele vliegroute. Bij meer wind is dit open deel van de uiterwaard sowieso ongeschikt als foerageergebied en de belangrijkste foerageergebieden van de gewone dwergvleermuizen die hier hun leefgebied hebben liggen zonder twijfel binnendijks.

Conclusie: op deze locatie is geen essentiële vliegroute.

Omdat op termijn de uiterwaard heringericht gaat worden, waarbij de kwaliteit als foerageergebied zeker zal toenemen, is herplant van de bomen langs de dijk gewenst zodat op termijn de kwaliteit van deze oversteek versterkt wordt.

Maatregelen

- Er zijn geen specifieke mitigerende maatregelen nodig tijdens de aanlegfase
- Na de aanlegfase dienen de bomen en struiken herplant te worden met als doel de oversteek van vleermuizen hier in de toekomst te verbeteren. Dit zal worden opgenomen in het project Veerhaven en door het WS worden uitgevoerd.

Datum

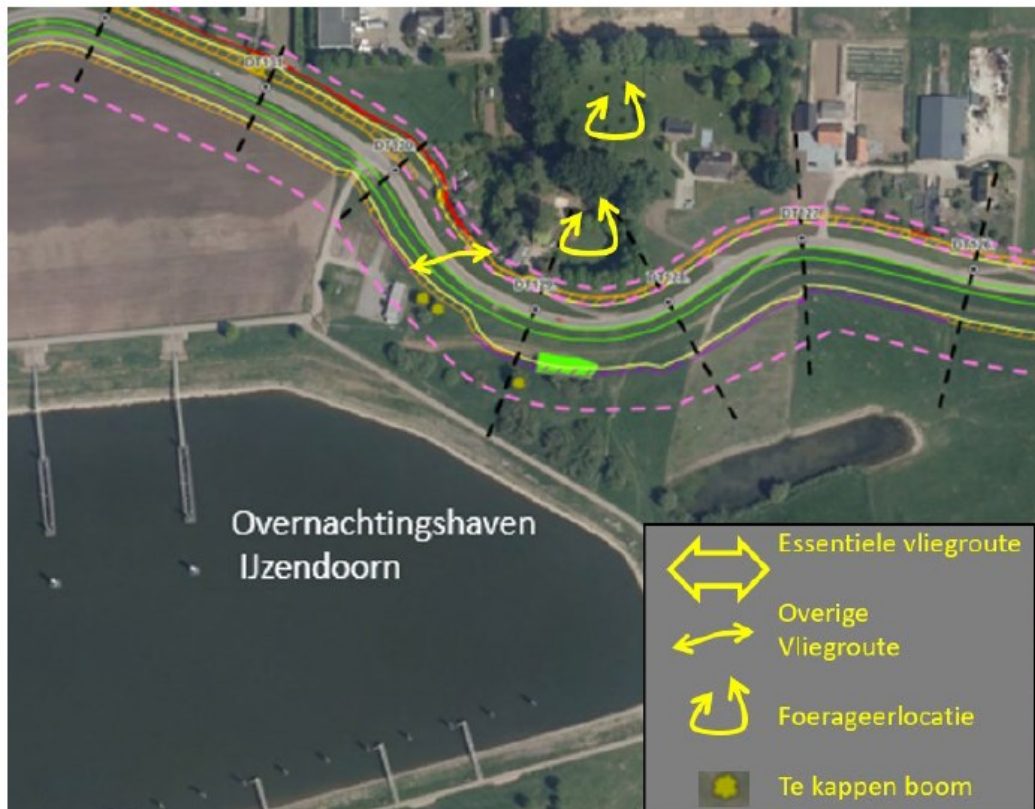
21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

33 van 49

Figuur 5-5. Locatie Overnachtingshaven IJzendoorn

5.2.2.4 Dodewaard

Op deze locatie wordt een lange rij bomen gekapt. Dit zijn vrij jonge essen van 7-8 meter hoog. In deze bomen zijn geen holtes of andere mogelijke verblijfplaatsen voor boombewonende vleermuizen aangetroffen. De kap van deze bomen is onvermijdelijk omdat de berm hier verhoogd moet worden. Herplant ter plekke is in verband met de technische eisen aan de berm niet mogelijk en zal elders plaatsvinden.

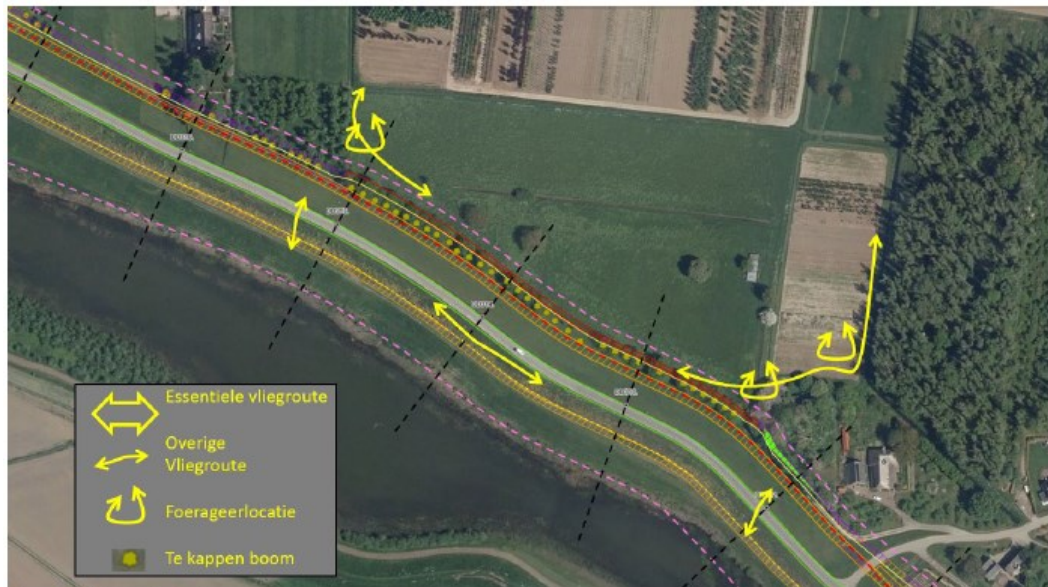
Op deze locatie was niet zozeer de vraag of er een vliegroute was waarbij de dijk gekruist kon worden, maar of er binnendijs een vliegroute ligt voor vleermuizen in oost-west richting. Tijdens het veldbezoek bleek dat er een gat in de bomenrij zit van ruim 20 meter breed. Verder bleek dat op 100-150 naar het noorden voldoende landschapselementen waren die als alternatieve geleiding kunnen dienen. Op meerdere plekken langs deze bomenrij zijn foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Dat was vooral aan beide uiteinden waar haaks op de bomenrij langs bosranden gevlogen werd, ook werd incidenteel langs delen van de bomenrij zelf gefoerageerd. Tijdens vrijwel windstil weer vlogen de gewone dwergvleermuizen hier zelfs af en toe boven de dijk heen en weer om te foerageren.

Conclusie: De te kappen bomenrij is daardoor zeker onderdeel van het leefgebied van gewone dwergvleermuizen maar dit is geen essentiële vliegroute of foerageergebied. Verder naar het noorden zijn alternatieve vliegroutes beschikbaar in het daar volop aanwezig kleinschalig landschap. Ook zijn daar, en buitendijs, volop alternatieve foerageergebieden aanwezig.

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
34 van 49

Figuur 5-6. Locatie Dodewaard

Maatregelen

- Er zijn geen specifieke mitigerende maatregelen nodig tijdens de aanlegfase
- Na de aanlegfase is het wenselijk dat de bomenrij dicht bij de huidige ligging herplant wordt vanuit mogelijk medegebruik door vleermuizen is na verloop van tijd. Vanuit de Wnb soortbescherming is dit niet strikt noodzakelijk. Vanuit de Wnb houtopstanden geldt een herplantplicht. Deze herplant kan eventueel elders ingevuld worden.

5.2.2.5 Dodewaard-Oost

In de bocht van de dijk ten oosten van de oude kerncentrale van Dodewaard staan aan beide zijden van de weg bomen op de nominatie gekapt te worden. Binnendijks betreft dit vooral wat kleinere boompjes, de grote bomen en bebouwing blijft staan. Buitendijks betreft het 2 forse wilgen (13 en 18 meter hoog). Deze buitendijkse bomen staan op de werkstrook maar kunnen mogelijk behouden blijven.

De locatie lijkt geschikt voor gewone dwergvleermuizen om de dijk te kruisen en vandaar in de uiterwaard te gaan foerageren. Uit veldbezoek bleek inderdaad dat vleermuizen hier de dijk oversteken. Dit waren voornamelijk laatvliegers maar ook enkele gewone dwergvleermuizen. Er zijn hier meer gewone dwergvleermuizen binnendijks foeragerend aangetroffen. Vanuit het binnendijkse gebied zijn er meer geschikte locaties om de dijk te kruisen naar de lange strang die hier ligt. Op meerdere van deze locaties verder naar het westen zijn daadwerkelijk gewone dwergvleermuizen aangetroffen, echter daar werden ze ook voornamelijk binnendijks foeragerend gezien. Laatvliegers werden wel op meerdere plaatsen waargenomen terwijl ze op grotere hoogte de dijk richting uiterwaard in- of uitvlogen.

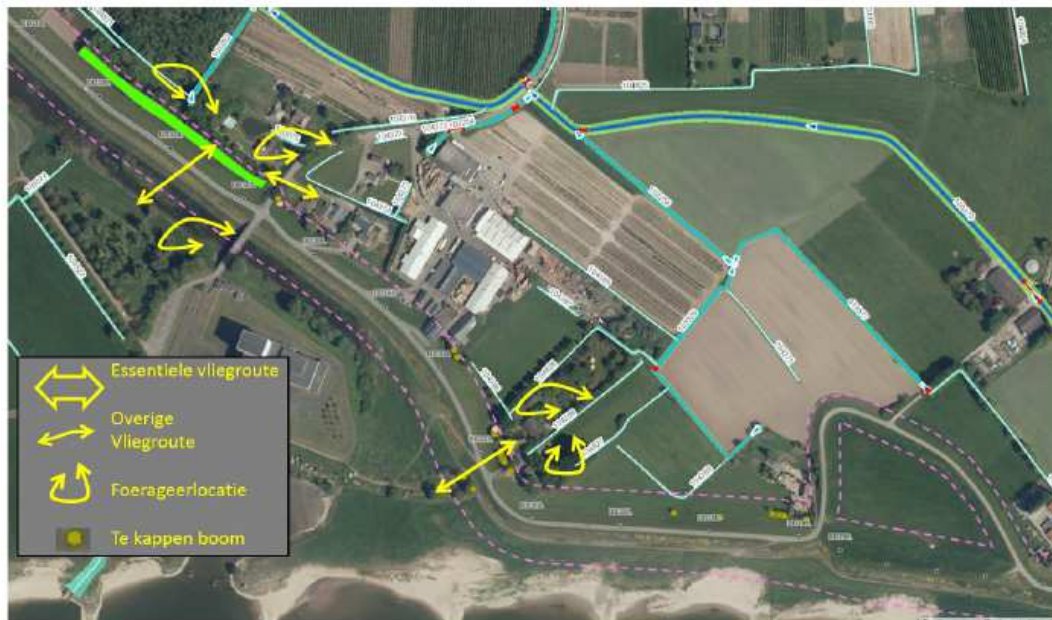
Deze locatie wordt dus zeker gebruikt om te foerageren en om de dijk over te steken. Het aantal overstekende gewone dwergvleermuizen is echter beperkt en er zijn meerdere andere locaties die daarvoor ook geschikt zijn. Daarmee lijkt deze vliegroute geen essentiële vliegroute voor de gewone dwergvleermuis. Voor de laatvlieger is niet waarschijnlijk dat de bomen nodig zijn voor geleiding omdat deze op verschillende plekken in het gebied relatief hoog vliegend is aangetroffen.

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
35 van 49

Figuur 5-7. Locatie Dodewaard-Oost

Maatregelen

- Er zijn geen specifieke mitigerende maatregelen nodig tijdens de aanlegfase, maar indien de twee grote wilgen buitendijks kunnen blijven staan is dat wenselijk.
- Na de aanlegfase dienen de eventueel gekapte bomen herplant te worden.

5.2.3 Sloop van de mogelijke verblijfplaats gewone dwergvleermuis

Als onderdeel van de dijkversterking wordt een gebouw geamoveerd. Het te amoveren gebouw betreft een schuur aan de dijkvoet ter hoogte van Waalbandijk 14. De schuur lijkt geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Zo is de schuur voorzien van dakpannen waaronder geschikte holtes aangetroffen zijn die als zomerverblijfplaatsen kunnen dienen. Daarnaast zitten er scheuren in de stenen muur die geschikt is voor vleermuizen om in weg te kruipen. Uit het nader onderzoek (Royal HaskoningDHV, 2021b) kwam niet naar voren dat het gebouw voorziet in essentiële verblijfsfuncties voor de onderzochte vleermuissoorten. Echter kan een incidentele zomerverblijfplaats van een enkele mannelijke gewone dwergvleermuis niet worden uitgesloten. Hierdoor kan vernietiging van een voortplantings- en/of verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis niet worden uitgesloten. Ook is het in theorie mogelijk dat het gebouw gebruikt wordt als zomerverblijfplaats voor de laatvlieger. De voorgenomen werkzaamheden leiden daardoor mogelijk tot overtreding van verbodsbepalingen van de Wnb. Er wordt mogelijk één mogelijke zomerverblijfplaats van gewone dwergvleermuis en/of laatvlieger verstoord en vernietigd. Hier dient een ontheffing van de Wnb voor te worden verkregen en moeten maatregelen getroffen worden.

Maatregelen

- Voor de sloop van het schuurtje dienen voldoende vervangende verblijfplaatsen aangebracht te worden. Er is geen vaste maat voor aantal en type verblijfplaatsen. Algemene richtlijn is dat op één te vernietigen verblijfplaats 4 alternatieve passende voorzieningen worden gerealiseerd voor aanvang van de sloopwerkzaamheden. Omdat het schuurtje niet herbouwd wordt, dienen de permanente maatregelen elders getroffen te worden. Deze maatregelen bestaan uit:
  - o Aanbrengen van minimaal 4 vervangende zomerverblijfplaatsen in de nabijheid van het te slopen gebouw. De selectie van het type en de locatie van de vervangende verblijven moet

Datum
21 juni 2023

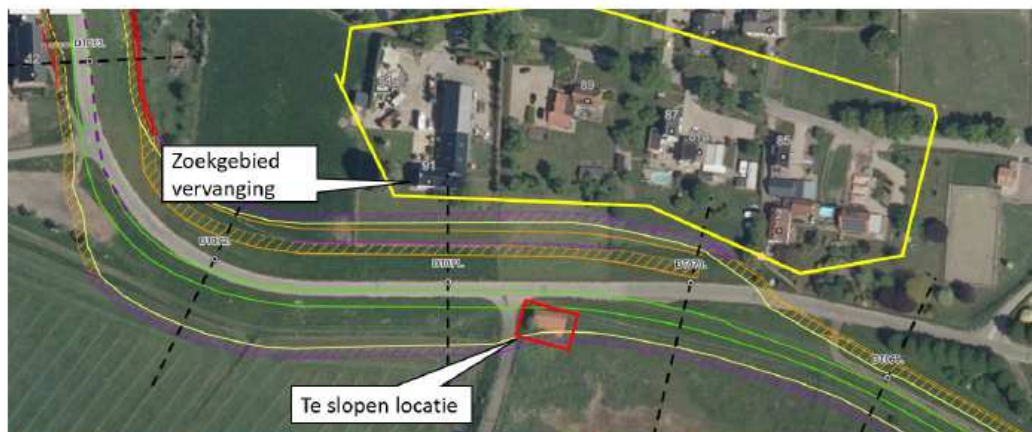
Zaaknummer
2022-0011329

Blad
36 van 49

- uitgewerkt worden op basis van recente beschikbare kennis en ervaringen en is bedoeld voor zowel de gewone dwergvleermuis als de laatvlieger.
- o Voor permanente maatregelen hebben inbouwkasten de voorkeur
  - o Omdat het schuurtje net buitendijks aan de zuidrand van de bebouwing ligt moeten bij voorkeur ook aan de zuidrand van de binnendijkse bebouwing vervangende locaties gevonden worden. Hier staan een 20-tal gebouwen die hiervoor in aanmerking kunnen komen (zie figuur 5-8).
  - o Het gehele schuurtje lijkt mogelijkheden voor verblijfplaatsen te bieden. Het is daarom van belang dat de vervangende locaties voldoende variatie hebben in expositie, hoogte etc.
  - o In acht nemen van een minimale gewenningstermijn voor vervangende zomerverblijfplaatsen van 3 maanden (waarbij alleen de maanden april t/m oktober meetellen)
- Om te voorkomen dat vleermuizen verstoord worden en zich verwonden en/of gedood worden, dient het schuurtje buiten de meest kwetsbare perioden ongeschikt gemaakt te worden. Het ongeschikt maken kan op verschillende manieren gebeuren (bv verwijderen dakpannen, gaten in muren) en zal in een later stadium bepaald worden. De sloop kan meteen daarna plaatsvinden of op een ander moment. Hoewel er geen indicatie is dat het schuurtje van belang is als kraamlocatie of als winterverblijfplaats is het wenselijk de sloop niet uit te voeren wanneer deze als kraamlocatie (globaal 15 mei – 31 juli) of als winterverblijfplaats gebruikt kan worden (globaal 15 oktober – 15 april). Bij relatief warm weer begint deze periode een paar weken later en eindigt dan ook later. Dat moet door monitoring bepaald worden.

Tabel 5-1: Geschiktheid periode voor slopen schuurtje

Maand	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d
Niet geschikt												
Mogelijk geschikt na monitoring												
Geschikt												

Figuur 5-8. Locaties sloop en vervanging verblijfplaats vleermuizen

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

37 van 49

5.2.4 Beperken van verstoring van foeragerende vleermuizen

Verlichting van vliegroutes en foerageergebieden kan vleermuizen verstoren. Dit is vrijwel uitsluitend van toepassing in de actieve periode welke globaal loopt van begin april tot eind oktober. Het verdient overigens altijd de voorkeur om geen verlichting toe te passen omdat dit verstoring van veel diersoorten veroorzaakt. Indien in het werk echter inzet van verlichting tijdens nachtelijke werkzaamheden vereist, dan dient deze zoveel mogelijk beperkt te worden. De verwachting is dat er voor de uitvoering van het project geen tijdelijke extra verlichting toegepast zal worden. Mocht dit wel het geval blijken, dan zal dit in het EWP gereguleerd worden en zoveel mogelijk beperkt blijven.

Laatvlieger

Zie onder 5.3 sloop schuur met verblijfplaatsen. De maatregelen ten behoeve van gewone dwergvleermuis zullen ook geschikt zijn voor de laatvlieger. Let wel op dat de eisen aan de vleermuiskasten anders zijn.

Poelkikker

5.4.2 Functie van het plangebied en effect op voorkomen

Uit de natuurtoets is niet vast komen te staan dat de poelkikker voorkomt in het plangebied of de directe omgeving daarvan. Het voorkomen kan echter ook niet uitgesloten worden en er zijn op verschillende plaatsen mogelijk geschikte habitats (combinatie land- en voortplantingshabitats) aanwezig (zie figuur 5-9). De mogelijke voortplantingshabitats kunnen aangetast worden door dempen van een waterloop of door aanpassing van de oeverzone. Van de locaties in figuur 5-9 ligt overigens alleen de sloot in Ooij (van ongeveer 960 m lengte) binnen het plangebied en staat op de nominatie gedempt te worden. Voordat deze sloot gedempt wordt, zal ten zuiden hiervan een nieuwe sloot aangelegd worden welke geschikt zal zijn als leefgebied en voortplantingswater voor onder meer de poelkikker. Aanvullend hierop is ook een poel voorzien (zie hoofdstuk 6 locatie 2) mede ten behoeve van de poelkikker. De nieuwe sloot en poel bieden meer oppervlakte aan habitat dan de huidige sloot. De details worden later nog uitgewerkt.

Figuur 5-9. Mogelijke leefgebieden poelkikker

5.4.3 Maatregelen

- Het uitvoeren van de activiteiten die de voortplantingshabitat (dempen watergangen) of landhabitat (verwijderen opgaande vegetatie) aantasten wordt buiten de kwetsbare perioden van de poelkikker gedaan. Voor de kwetsbare periode voor voortplantingswateren wordt over het algemeen 15 maart – 15 september aangehouden. De exacte periode kan door weersomstandigheden tot enkele weken vroeger of later vallen. Voor de kwetsbare periode voor de winterhabitat wordt over het algemeen 15 oktober – 15 april aangehouden. Het uitvoeren van de verschillende werkzaamheden vergt dus een goede planning die nader uitgewerkt wordt in het EWP.
- Activiteiten die effect hebben op oppervlaktewater dat als voortplantingswater van de poelkikker kan dienen moeten bij voorkeur plaatsvinden in de periode 15 september tot 15 maart of onder ecologische begeleiding waarbij de afwezigheid van de poelkikker aangetoond moet worden. Indien vanaf 15 juni geen larven worden aangetroffen of de waterloop geheel droog is gevallen kunnen werkzaamheden vanaf dat moment ook al uitgevoerd worden.
- Bij werkzaamheden in het water die slechts een kleine oppervlakte beslaan ten opzichte van het totale voortplantingswater, bijvoorbeeld het verleggen van een oever van een wiel of dempen van de kop van een sloot zoals er meerdere in dit project voorkomen, kan het gehele jaar door gewerkt worden, mits er voldoende aandacht aan de zorgplicht wordt besteed. Hetzelfde geldt bij werkzaamheden op het land die slechts een kleine oppervlakte beslaan ten opzichte van de totale landhabitat. Hiervoor moet per locatie een inschatting gemaakt worden en uitgewerkt in het EWP.
- Indien potentiële voortplantingshabitats verdwijnen doordat de waterlichamen gedempt worden, moeten voordat deze gedempt worden nieuwe gelijkwaardige of betere habitats worden aangelegd. In de praktijk wordt verwacht dat maar een waterloop binnen het plangebied gedempt wordt (figuur 5-10). Het jaar daarvoor zal al een vervangende sloot op een nog te bepalen locatie dicht ten zuiden daarvan aangelegd worden. De poelkikker is als pionierssoort goed in staat om zich in nieuw

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
39 van 49

aangelegde sloten te vestigen. Bij voorkeur wordt de nieuwe sloot het jaar voordat de oude sloot gedempt wordt reeds aangelegd. Het is daarbij een optie deze nieuwe sloten nog niet aan te sluiten op het overige oppervlaktewater (bijvoorbeeld omdat dit vanuit rijroutes ongewenst is). De poelkikker voelt zich prima thuis in geïsoleerde wateren en op die manier zullen ze zeker geen hinder van vissen ondervinden.

- Van potentiële landhabitats met opgaande vegetatie wordt deze vegetatie voor eind oktober verwijderd. Daardoor hebben amfibieën, waaronder eventueel de poelkikker, voldoende tijd om een alternatief winterverblijf te vinden. Bij de te dempen sloot ligt vrijwel overal binnen 100 m een andere sloot met geschikte oevervegetatie die als alternatief kan dienen. Daarnaast zal de vervangende sloot specifiek ontworpen en ingericht worden met flauwe begroeide oevers en daarmee ook een alternatief bieden.

Tabel 5-2: Geschiktheid periode voor dempen waterlopen of ingrepen aan oevers poelkikker

Maand	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d
Niet geschikt												
Mogelijk geschikt na monitoring												
Geschikt												

Kamsalamander

5.5.2 Functie van het plangebied en effect op voorkomen

Uit de natuurtoets is niet gebleken dat de kamsalamander voorkomt in of nabij het plangebied. Er zijn 15 eDNA monsters geanalyseerd en daarin is geen DNA van de kamsalamander aangetroffen (Roemaat & Kool, 2022). Aan de randen van het plangebied komen op verschillende plaatsen zowel binnen als buitendijks oppervlaktewateren voor welke in principe geschikt lijken als voortplantingswater (figuur 5-10). Daarom is het voorkomen van deze soort in of nabij het plangebied niet uitgesloten.

Figuur 5-10. Mogelijke leefgebieden kamsalamander

Werkzaamheden als gevolg van het project kunnen met name effecten hebben op potentiële voortplantingswateren. Van de locaties uit figuur 5-10 ligt overigens geen enkele van deze potentiële voortplantingswateren binnen het plangebied. Deze locatie liggen wel relatief dicht bij het plangebied. Effecten op voortplantingswateren worden daarom niet verwacht.

Om negatieve effecten op algemene amfibieën, broedvogels en algemene vissoorten te voorkomen, worden vanuit de zorgplicht geen werkzaamheden aan oppervlaktewateren voorzien in de voornaamste kwetsbare periodes van deze soorten. In de praktijk betekent dit dat werkzaamheden als dempen van sloten en werkzaamheden aan oevers in de periode september – februari uitgevoerd zullen worden, met nadruk op de maanden september – oktober. Als gevolg hiervan zullen in principe geen versturende werkzaamheden in de kwetsbare periode voor de kamsalamander plaatsvinden in de voor hen geschikte voortplantingswateren.

Daarnaast is van belang dat op langere termijn het aanbod en de kwaliteit van zowel de potentiële voortplantingswateren als landleefgebied in stand blijft. Daarom is het van belang dat eventuele aantasting daarvan hersteld wordt.

Tabel 5-3: Geschiktheid periode voor dempen waterlopen geschikt voor de kamsalamander

Maand	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d
Niet geschikt												
Mogelijk geschikt na monitoring												
Geschikt												

5.5.3 Maatregelen voor de kamsalamander

- Werkzaamheden als dempen van sloten en werkzaamheden aan oevers zullen in de periode oktober – februari uitgevoerd worden, met nadruk op oktober. Indien waterlopen voor die tijd zijn drooggevallen kunnen maatregelen uiteraard eerder worden uitgevoerd.
- Voor alle werkzaamheden aan oppervlakte water geldt dat niet gewerkt mag worden bij temperaturen onder 4 graden omdat bij lage temperaturen koudbloedige dieren vaak in winterrust zijn, niet meer kunnen vluchten of zelfs kunnen bevriezen.
- Indien potentiële voortplantingshabitats verdwijnen doordat de waterlichamen gedempt worden, moeten voordat deze gedempt worden nieuwe gelijkwaardige of betere habitats worden aangelegd. In de praktijk wordt nergens binnen het plangebied een geschikt voortplantingswater voor de kamsalamander gedempt, maar het is niet geheel uit te sluiten dat incidenteel ook een grotere sloot

gebruikt wordt door de kamsalamander. Een nieuwe sloot moet aangelegd worden voordat de oude gedempt wordt. Bij voorkeur wordt de nieuwe sloot het jaar voordat de oude sloot gedempt wordt reeds aangelegd of zelfs nog eerder. De kamsalamander geeft de voorkeur aan wateren met een goed ontwikkelde waterplantenvegetatie, vandaar dat voldoende ontwikkeltijd gewenst is. Om de ontwikkeling van waterplanten op de nieuwe locatie te versnellen kunnen waterplanten vanuit de oude sloot/waterlichaam verplaatst worden naar de nieuwe.

Het is daarbij een optie deze nieuwe sloten nog niet aan te sluiten op het overige oppervlaktewater (bijvoorbeeld omdat dit vanuit rijroutes ongewenst is). De kamsalamander voelt zich prima thuis in geïsoleerde wateren en op die manier zullen ze zeker geen hinder van vissen ondervinden.

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
42 van 49

Waterspitsmuis

5.7.2 Functie van het plangebied en effect op voorkomen

Het plangebied en omgeving lijken niet of nauwelijks geschikt als leefgebied voor de waterspitsmuis. Uit de natuurtoets is dan ook niet gebleken dat de waterspitsmuis voorkomt in of nabij het plangebied. Er zijn in 2020 11 eDNA monsters geanalyseerd specifiek met als doel de aanwezigheid van deze soort te onderzoeken. Daarin is geen DNA van deze soort aangetroffen. Aan de randen van het plangebied komen echter op verschillende plaatsen zowel binnen als buitendijks oppervlaktewateren voor welke in principe

enigszins geschikt lijken als leefgebied voor deze soort. In verband met de waterkwaliteit, steile oevers en dynamiek van het waterpeil is overigens de geschiktheid over het algemeen als zeer beperkt beoordeeld. Met name buitendijks lijkt de dynamiek tijdens hoog water te groot voor een stabiele populatie, maar een tijdelijke vestiging is mogelijk indien het gebied bereikt kan worden. Binnendijks zijn bij sommige sloten de omstandigheden beter. Daarom is het voorkomen van deze soort niet geheel uitgesloten (zie figuur 5-12). In totaal omvatten deze locaties maximaal 1200 m aan oeverlengte waarop effecten mogelijk zijn.

Werkzaamheden als gevolg van het project kunnen effecten hebben op deze mogelijke leefgebieden. Om negatieve effecten op algemene amfibieën, broedvogels en algemene vissoorten te voorkomen, worden geen werkzaamheden aan oppervlaktewateren voorzien in de kwetsbare periodes van deze soorten. In de praktijk betekent dit dat werkzaamheden als dempen van sloten en werkzaamheden aan oevers in de periode september – februari uitgevoerd zullen worden, met nadruk op de maanden september – oktober. Hierdoor kunnen effecten tijdens de werkzaamheden op de waterspitsmuis in diens kwetsbare voortplantingsperiode (april tot september) op voorhand al uitgesloten worden. De soort leeft jaarrond binnen een eigen territorium en daarom moet ook buiten de kwetsbare periode rekening gehouden worden met deze soort. De soort leeft over het algemeen kort (maximaal ongeveer 1,5 jaar), waardoor bijna jaarlijks territoria vrijkomen, herbegrensd worden en zich weer nieuwe individuen vestigen. Doordat de waterspitsmuis redelijk mobiel is kan deze de vaak relatief beperkte ingrepen in waterlichamen zoals voorzien in dit project naar verwachting vrij eenvoudig ontwijken behalve in de voortplantingsperiode.

Daarnaast is van belang dat op langere termijn het aanbod en de kwaliteit van het leefgebied in stand blijft. Daarom is het van belang dat aantasting van waterlichamen hersteld of gecompenseerd wordt waarbij in ieder geval een deel van de inrichting van de oeverzones geschikt is voor de waterspitsmuis.

Figuur 5-12. Mogelijke leefgebieden waterspitsmuis

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
43 van 49

5.7.3 Maatregelen voor de waterspitsmuis

Verskillende maatregelen die al in het kader van andere water- en oeverbewonende soorten genomen worden, zijn ook van toepassing op en voorkomen negatieve effecten op de waterspitsmuis:

- Werkzaamheden als dempen van sloten en werkzaamheden aan oevers zullen in de periode september – februari uitgevoerd worden, met nadruk op de maanden september – oktober.
- Indien potentiële leefgebieden verdwijnen doordat de waterlichamen gedempt worden, moeten voordat deze gedempt worden nieuwe gelijkwaardige of beter habitats worden aangelegd. Dus moet er een nieuwe sloot aangelegd worden voordat de oude gedempt wordt. Bij voorkeur wordt de nieuwe sloot het jaar voordat de oude sloot gedempt wordt reeds aangelegd of zelfs nog vroeger. De waterspitsmuis geeft de voorkeur aan wateren met een goed ontwikkelde oever- en waterplantenvegetatie en (in ieder geval lokaal) flauwe oevers.

Tabel 5-4: Geschiktheid periode voor dempen waterlopen en oevers geschikt voor de waterspitsmuis

Maand	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d
Niet geschikt												
Mogelijk geschikt na monitoring												
Geschikt												

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
44 van 49

Bunzing, hermelijn en wezel

5.8.2 Functie van het plangebied en effect op voorkomen

Op basis van de natuurtoets is geen aanwijzing gevonden dat een van deze soorten in het plangebied of de omgeving daarvan voorkomt. Het betreft echter in alle gevallen soorten waarvan de verspreiding niet heel goed bekend is. Het is onwaarschijnlijk dat er een grotere populatie van een van deze soorten aanwezig is in en om het plangebied omdat er dan vrijwel altijd in ieder geval verkeersslachtoffers gevonden worden. Omdat voor alle soorten in en om het plangebied wel min of meer geschikt leefgebied aanwezig is en het relatief mobiele soorten betreft die ook over een grotere afstand het gebied zouden kunnen bereiken is ervan uitgegaan dat het voorkomen van alle drie de soorten niet geheel uitgesloten kan worden.

Werkzaamheden als gevolg van het project kunnen effecten hebben op deze mogelijke leefgebieden. In de natuurtoets (Royal HaskoningDHV, 2022) is dit in detail aangegeven. In figuur 5-13 zijn de onderzochte locaties weergegeven en de locaties waar een potentiële verblijfplaats/leefgebied door werkzaamheden van het project effecten kan ondervinden. Daarbij is vooral van belang in hoeverre voortplantings-, rust- en

verblijfplaatsen beschadigd of verstoord kunnen worden. Ook het leef- en foerageergebied kan verstoord en beschadigd worden, maar daarvoor is aannemelijk dat deze soorten makkelijk elders in hun territorium, of daarbuiten, voldoende alternatieven hebben. Er is daarvoor voldoende aanbod van leefgebied van vergelijkbare kwaliteit.

De oppervlaktes van de te verwijderen vegetaties die als potentiële verblijfplaats/leefgebied hebben de volgende oppervlaktes:

- Ten westen van de N323, Binnendijks 730 m²
- In de hoek van de Overnachtingshaven Ochten, Buitendijks 435 m²
- Tegenover de voormalige centrale Dodewaard, Binnendijks 2.834 m²

Omdat van belang dat op langere termijn het aanbod en de kwaliteit van het potentiële leefgebied in stand blijft zal verwijdering en aantasting van deze ongeveer 4.000 m² gecompenseerd worden. Zie hiervoor de melding kap houtopstanden. Herplant in het kader van de Wnb houtopstanden zal nog nader ingevuld worden. Functionele compensatie zal deels plaatsvinden op de locaties in hoofdstuk 6.

Figuur 5-13. Mogelijke leefgebieden kleine marterachtigen met effecten van de dijkversterking

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
45 van 49

Figuur 5-13. Mogelijke leefgebieden kleine marterachtigen met effecten van de dijkversterking

Tabel 5-5: Geschiktheid periode voor ingrepen in potentiële leefgebieden kleine marterachtigen

Maand	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d
Niet geschikt												
Mogelijk geschikt na monitoring												
Geschikt												

5.8.3 Maatregelen voor de kleine marterachtigen

Door het toepassen van algemene maatregelen worden veel effecten op de kleine marterachtigen al voorkomen of beperkt:

- Werkwegen dusdanig ontwerpen en uitvoeren dat er zo weinig mogelijk bomen of struiken verwijderd hoeven worden.
- Werk zoveel mogelijk één richting op zodat kleine marterachtigen (en andere mobiele kleine diersoorten) het plangebied goed kunnen ontvluchten
- De te kappen bomen en struiken buiten de kwetsbare periode voor alle relevante soorten verwijderen. De kwetsbare periode is als de jongen geboren zijn maar zich nog niet goed kunnen verplaatsen. Die periode loopt globaal van mei – augustus (in september zijn de jongen nog niet altijd geheel zelfstandig maar al wel redelijk mobiel). In april worden vaak al nestlocaties ingericht.

Datum

21 juni 2023

Zaaknummer

2022-0011329

Blad

46 van 49

- Bij voorkeur rijden en werken vanaf vaste (werk-)wegen en paden en werkterreinen (die kunnen dus ook tijdelijk zijn). Hierdoor is het voor slimme dieren zoals onder meer de kleine marterachtigen veel beter te voorspellen wat er gebeurt, kunnen ze eraan wennen en ze kunnen verstoringen desgewenst mijden door elders in hun territorium te verblijven. Rondom het tracé zijn volop geschikte uitwijkmogelijkheden aanwezig met vergelijkbare of betere kwaliteiten.
- Verwijder vegetatie van mogelijke rust- en voorplantingsplaatsen buiten de meest kwetsbare periode voor de kleine marterachtigen, dus pas na 1 september beginnen en de werkzaamheden afronden voor 15 maart. Indien dit niet mogelijk is, dan wordt het naleven van de volgende maatregel nog belangrijker.
- Indien potentiële leefgebieden verdwijnen doordat de dekkinggevende vegetaties verwijderd worden, moeten nieuwe gelijkwaardige of betere habitats worden aangelegd. Het is wenselijk deze nieuwe vegetaties zo mogelijk voordat de ingreep plaatsvindt aan te leggen. In het inpassingsplan (Royal HaskoningDHV, 2022c) zijn verschillende locaties voorzien waar geschikte dekking voor kleine marterachtigen zal worden aangeplant of ontwikkeld nabij geschikt foerageergebied. Omdat deze soorten echter afhankelijk zijn van territoria tot meerdere tientallen hectares groot, zal de uiteindelijke geschiktheid mede afhangen van het gebruik van aanliggende percelen.
- Omdat jonge aanplant vaak nog weinig dekking biedt aan dieren in het algemeen en marters in het bijzonder, zullen overal waar struweel wordt aangelegd (zie ook hoofdstuk 6) ook schuilplaatsen worden gecreëerd. Hiervoor zullen takkenrillen, houtstapels, stronken, schanskorven etc. gebruikt worden. De details zullen nader uitgewerkt worden in afstemming met de aannemer en opgenomen in het EWP. De keuze voor het type schuilplaats/dekking hangt mede samen met inspecteerbaarheid van dijk-elementen, kansen op wegspoelen bij hoog water etc.

Bever

Het voorkomen van de bever in de uiterwaarden naast het plangebied is duidelijk (figuur 5-14). Het is een makkelijk herkenbare soort en wordt daardoor, indien aanwezig, vaak ingevoerd op de NDFF. Naast directe waarnemingen van de dieren, zijn vooral de sporen die ze achterlaten in de vorm van omgeknaagde bomen onmiskenbaar. Deze waarnemingen concentreren zich daarom langs begroeide oevers van wielen en strangen met maar een beperkt aantal waarnemingen van een zwemmende bever. Er zijn ook waarnemingen van hollen/burchten (figuur 5-14) waardoor zeker is dat deze soort een permanent leefgebied heeft in deze uiterwaarden. Hoewel de meeste waarnemingen buitendijks zijn, zijn er ook enkele waarnemingen (op de NDFF maar ook van het waterschap) van beversporen langs oevers binnendijks zoals in 2020 bij de wielen bij de Horstweg in Dodewaard.

In het plangebied en daar in de buurt liggen maar enkele bezwembare wateren met steile oevers langs hogere gronden en op sommige locaties hebben bevers hier weleens een hol uitgegraven of zijn daaraan begonnen. Om het uitgraven van hollen in oevers nabij dijken te voorkomen heeft Waterschap Rivierenland op verschillende plaatse oeverbeschoeiing in de vorm van stortstenen toegepast. Mede in verband hiermee zijn er geen hollen meer in het plangebied te verwachten.

Een andere efficiënte methode om te voorkomen dat een bever een hol uitgraaft is ervoor te zorgen dat de oever aan de dijkkant zeer flauw is en een lage waterstand heeft. Echter, tijdens hoogwater verandert

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
47 van 49

de waterstand en ontstaat een nieuwe verhouding zwemwater en oever voor de bevers. Hierdoor kunnen bevers op anders ontoegankelijke delen tijdens hoogwater wel gaan graven. Omdat hun oorspronkelijke hol tijdens hoogwater vaak onder water staat, zijn ze juist dan op zoek naar een nieuwe locatie. Dergelijke nieuwe locaties hebben vrijwel altijd een combinatie van voldoende diep water, een vrij steile oever en vaak een vrij dichte vegetatie met bij voorkeur bomen of struiken. Het streven van het Waterschap is daarom geen dichte opgaande vegetatie te hebben langs oevers die naar de dijk gericht zijn, of die oevers te beschoeien, gaas in te graven of anderszins ongeschikt te maken voor beverholten (zie ook <https://www.waterschaprivierenland.nl/beverprotocol-balans-tussen-beschermde-diersoort-dijk-en-sloot>). Mede daarom zijn er thans geen beverholten bekend uit het plangebied zelf en zullen geen effecten op holten optreden.

Over het algemeen zijn de gemaaide of begraasde gras- en kruidvegetaties in het plangebied niet geschikt als foerageergebied voor de bever. 's Winters bestaat het voedsel voornamelijk uit bast en twijgen van houtige gewassen en wortelstokken (b.v. van waterlelie). Van de boomsoorten worden voornamelijk de zachte soorten gekozen zoals wilg en populier. In het zomerseizoen wordt dit menu aangevuld met kruidachtige land- en waterplanten, maar ook boombladeren. Ook landbouwgewassen zoals mais, peen en bieten eten bevers graag. In het plangebied bestaat de vegetatie vooral uit gras en alleen langs oevers van watergangen, wielen en strangen staan min of meer geschikte kruidvegetaties. Binnen het plangebied staan vrijwel geen bomen/bosjes die geschikt zijn om te vellen en af te knagen, of omdat het geen geschikte soort is, maar vooral omdat ze relatief ver van bezwembaar water af staan. Enige mogelijke uitzondering hierop is het wiel ten westen van IJzendoorn bij DD 148. Hier zal in het kader van het project aan de zuidzijde van het binnendijks gelegen wiel de opgaande vegetatie verwijderd worden en worden in de berm maatregelen tegen graverij aangebracht. In dit wiel zijn geen waarnemingen van de bever bekend, maar bestaat vooral bij hoogwater de kans dat zich hier een bever vestigt als buitendijks alle geschikte locaties onder water staan.

Figuur 5-14. Waarnemingen van holten en graverij van de bever 2017 - 2022

5.9.3 Maatregelen voor de bever

- Er zijn geen specifieke voorkomende maatregelen voor de bever nodig naast de maatregelen die het WS al treft om te voorkomen dat holten worden uitgegraven en de algemene maatregelen in het kader van de zorgplicht zoals indien er een bever aangetroffen wordt deze met rust te laten en de kans te geven weg te zwemmen.
- Het is in uitzonderlijke situaties (zoals hoogwater) mogelijk dat de bever een hol heeft of maakt binnen het plangebied en/of dat een hol ontdekt wordt. Indien dat het geval is, moeten de werkzaamheden ter plekke gestaakt worden binnen 20 meter langs de oever en de begeleidende ecoloog zal nadere maatregelen vaststellen. Dat ligt onder meer aan de periode van het jaar, of het hol in gebruik is etc.

Maatregelen bij dempen sloten

5.14.3 Dempen van sloten en werken in oppervlaktewater

Achtergrondinformatie

Veel vissen planten zich in het voorjaar voort en zowel de volwassen dieren als de eieren en jonge vissen zijn extra kwetsbaar voor een ingrijpende operatie zoals het verplaatsen van de vissen. Voor sommige soorten begint die periode al in februari, maar voor de meeste gewone sloot- en uiterwaardvissen is de voornaamste kwetsbare periode april – juli. Deze periode wordt dus zoveel als mogelijk gemeden voor het uitvoeren van werkzaamheden in het oppervlaktewater. Door waterlopen tijdig te dempen worden knelpunten bij andere werkzaamheden voorkomen.

Doel van deze maatregelen is voorkomen dat vissen, amfibieën en andere waterorganismen, dood gaan of andere ernstige gevolgen ondervinden als gevolg van het dempen van een watergang of werkzaamheden in het oppervlaktewater of de oevers daarvan. Deze maatregel is daarom alleen van belang voor waterlichamen die voldoende waterhoudend zijn op het moment van de werkzaamheden.

Vissen, en andere waterdieren, kunnen doodgaan of ernstige gevolgen ondervinden omdat:

- De watergang leeggepompt wordt en ze zonder water of met te weinig water achterblijven. Zonder water kunnen ze geen zuurstof krijgen en drogen ze uit.
- Ze kunnen bedolven worden onder grond of slib;
- Slib wat tijdens de werkzaamheden opwoelt, kan ervoor zorgen dat vissen minder goed zuurstof op kunnen nemen of dat het zuurstofgehalte van het water te veel daalt;
- Als tijdens de werkzaamheden ondiep water gevormd wordt kan dit bij warm weer dusdanig opwarmen dat er te weinig zuurstof in het water beschikbaar is, waardoor vissen kunnen stikken;
- Vissen in ondiep water achterblijven of gevangen worden bij te lage temperaturen (voor de veiligheid wordt een water en luchttemperatuur van minstens 4 graden aangehouden). Vissen zijn immers koudbloedig en kunnen bij lager temperaturen vrijwel niet meer bewegen en kunnen zelfs doodvriezen.

Maatregelen bij dempen van een oever of deel van een sloot of waterlichaam

Deze maatregelen gelden alleen als het grootste deel het waterlichaam waar gewerkt gaat worden behouden blijft én geschikt blijft als leefgebied voor de diersoorten die gebruik maken van dat waterlichaam.

- Werk bij voorkeur in de geschikte periode (zie tabel hierna)
- Verwijder de vegetatie van de oever (en eventueel uit het water)
- Verwijder slib indien nodig
- Vul vanaf de oever aan met zand/grond zodat deze het water inschuift. Hierdoor wordt met het water ook de daarin levende dieren weggeschoven naar het deel van het oppervlaktewater wat behouden blijft

Indien de te dempen waterloop alleen de kop van een sloot betreft (maximaal 100 m lengte), vul dan aan vanaf de kop en schuif met de bak van de kraan een 'prop' zand langzaam de sloot in. Zorg dat de prop hoger blijft dan de waterstand zodat er geen water terug stroomt. Vul daarna achter de prop aan tot boven de waterstand van de sloot. Herhaal totdat het te dempen deel is leeggedrukt. Zorg dat er een schepnet bij de hand is om vissen die eventueel toch droog komen te liggen meteen overgezet kunnen worden.

Datum
21 juni 2023

Zaaknummer
2022-0011329

Blad
49 van 49

Tabel 5-8: Geschiktheid om werkzaamheden in waterlichamen uit te voeren

Maand	j	f	m	a	m	j	j	a	s	o	n	d
Beperkt geschikt – alleen na controle ecooloog												
Geschikt mits temperatuur tussen 4 en 25 graden												

Maatregelen bij het geheel dempen van een waterlichaam of sloot

Deze maatregelen gelden als het grootste deel het waterlichaam verloren gaat en/of een sloot over meer dan 100m gedempt wordt. In alle gevallen zal voordat een sloot gedempt wordt (thans in een geval voorzien) van tevoren al een vervangende sloot aangelegd worden die tevens geschikt zal zijn als leefgebied voor de relevante soorten van die sloot. Detailontwerpen voor de vervangende sloot/waterlichamen worden samen met de aannemer uitgewerkt en zullen mede gebaseerd zijn op de eisen die de doelsoorten voor die wateren hieraan stellen.

- Werk bij voorkeur in de geschikte periode (zie tabel hiervoor)
- Verwijder de vegetatie van de oever (en eventueel uit het water)
- Verwijder slib indien nodig
- Vang vissen af.

Voor het afvangen van vissen moet per waterlichaam een specifiek plan in het EWP uitgewerkt worden en kan tijdelijk verlagen van de waterstand, compartimenteren en electrovissen omvatten.